Onderzoeksrapport Schreuder College

Locatie De Villeneuvestraat

Leer- en Werkklimaatonderzoek

Mei 2015

S. de Valk, MSc
Mr. S. J. C. Höfte
J. J. Roest, MSc
Dr. G. H. P. van der Helm
Prof. dr. G. J. J. M. Stams

Deze rapportage werd mede mogelijk gemaakt door Horizon Jeugdzorg en Onderwijs, SIA-Raak subsidie: “Ik ga toch weer naar school” en het Gereformeerd Burger Weeshuis

Sophie de Valk (MSc) is onderzoeker binnen het lectoraat Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden.

Mr. Susanne Höfte is onderzoeker binnen het lectoraat Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden.

Jesse Roest (MSc) is onderzoeker binnen het lectoraat Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden.

Dr. Peer van der Helm is lector Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden en docent / onderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam.

Prof. Dr. Geert Jan Stams is hoogleraar Forensische Orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam.

Inhoudsopgave

Samenvatting 4
Inleiding 6
1. Het leerklimaat in het speciaal onderwijs 6
2. Het werkklimaat 8
Onderzoeksmethode 10
1. Procedure 10
2. Beschrijving van de steekproef 10
3. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het leerklimaat 10
4. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het werkklimaat 11
5. Analyseplan 11
Resultaten: analyse van de leerklimaatvragenlijsten 13
1. Totale steekproef 13
2. Resultaten per klas 13
Resultaten: analyse van de werkklimaatvragenlijsten 23
1. Het werkklimaat 23
2. Het leerklimaat 24
Discussie 25
1. Bespreking van de resultaten 25
2. Beperkingen 27
3. Aanbevelingen 27
Referenties 28
Bijlage 1 - Tabellen Leerklimaat 30
Bijlage 2 - Tabellen Werkklimaat 57

Samenvatting
In april/mei 2015 is op het Schreuder College onderzoek gedaan naar het leer- en werkklimaat in opdracht van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs. Deze meting is een vervolg op de meting die in november 2014 heeft plaatsgevonden. Ook in deze meting is er specifiek aandacht voor de veiligheidsbeleving van zowel leerlingen als medewerkers. Er hebben 96 leerlingen en 15 medewerkers meegewerkt aan het onderzoek.

Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen van het Schreuder College vergeleken met de referentiegroep het leerklimaat niet noemenswaardig anders ervaren. Op de veiligheidsschalen wordt wel een groot verschil gezien tussen de schalen *Eigen fysieke veiligheid* en *Veilige atmosfeer* enerzijds en *Ander fysieke veiligheid anderzijds (hoe leerlingen de veiligheidsbeleving van de andere leerlingen inschatten)*. De schaal *Ander fysieke veiligheid* valt namelijk een stuk lager uit dan de andere twee veiligheidsschalen. Dit laat zien dat de leerlingen hun eigen veiligheid in hogere mate ervaren dan de veiligheid van andere leerlingen. Dit zou kunnen komen doordat leerlingen niet willen toegeven dat ze zich wel eens onveilig voelen, of doordat ze zoals wel vaker in interviews wordt gezegd dat ze zich wel kunnen verdedigen. Het is een mogelijkheid dat leerlingen zich zeker genoeg voelen waardoor ze niet snel bang zijn, of dat ze in een bepaalde mate gewend zijn geraakt aan bedreigend gedrag van anderen waardoor ze het niet meer als zodanig zien. Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat tijdens de huidige meting echter wel iets negatiever ervaren. Dit komt met name doordat de leerlingen minder mogelijkheid tot groei in de klas ervaren en iets minder ondersteuning van de docenten. Ook wordt de mate waarin andere leerlingen zich veilig voelen lager beoordeeld vergeleken met zowel de referentiegroep als met de vorige meting.
Uit de rapportcijfers die de jongeren hebben gegeven blijkt dat de jongeren het meest tevreden zijn over de ondersteuning die ze ervaren vanuit de docenten en het minst over de veiligheid op school. Vergeleken met de vorige meting zijn de gemiddelde cijfers op de elementen *Ondersteuning van de docent*, *Wat je hier leert* en de *Veiligheid op school* nu lager. De overige elementen zijn nagenoeg gelijk gebleven.

Kijkend naar het leerklimaat op klasniveau blijkt dat de klassen Rood, Turquoise, Grijs en Wit vergeleken met het totale leerklimaatscore van het Schreuder College bovengemiddeld scoren. De totale leerklimaatscore van de klassen Blauw en Oranje liggen rond het gemiddelde en de scores van de klassen Groen, Paars, Oker, Zwart en Bruin lager dan het gemiddelde. Er wordt met name veel minder ondersteuning van de docent ervaren en minder mogelijkheid tot groei in de klas. De leerklimaatscores liggen nu vergeleken met de vorige meting minder dicht bij elkaar, wat betekent dat het leerklimaat op de afzonderlijke groepen meer van elkaar verschilt.

Ook voor de veiligheid is deze vergelijking gemaakt. Hieruit blijkt dat de scores van de klassen Rood en Turquoise bovengemiddeld zijn vergeleken met de totale veiligheidsscore van het Schreuder College. De score van klas Blauw ligt rond het gemiddelde en de scores van de klassen Grijs, Oranje, Oker, Paars, Groen en Zwart lager dan het gemiddelde. Deze klassen scoren op de elementen *Ander fysieke veiligheid* en op *Veilige atmosfeer* lager dan bij de vorige meting. Dit komt met name door de lage score op de items "*Andere leerlingen worden wel eens bedreigd op school"* en "*We bespreken in de klas hoe we met elkaar om gaan*" en "*Leraren gaan met respectvol om met leerlingen*".
NB. Van de klassen Lime en Bruin kon helaas geen vergelijking met het instellingsgemiddelde worden gemaakt omdat geen van de leerlingen alle veiligheids-items hebben ingevuld.

Uit de resultaten van het werkklimaatonderzoek onder de medewerkers blijkt dat de medewerkers vergeleken met de referentiegroep tevreden zijn met het leiderschap vanuit de schoolleider en de gedragswetenschapper. Het team functioneren wordt vergeleken met de referentiegroep hoger beoordeeld. De medewerkers ervaren een veel positievere organisatiecultuur vergeleken met de referentiegroep, meer vermijdende conflicthantering, maar ook meer probleemoplossende conflicthantering.

De medewerkers is ook gevraagd om de het leerklimaat voor de leerlingen met rapportcijfers te beoordelen. Voor alle elementen wordt een voldoende gegeven.

Het hoogste cijfer wordt gegeven aan het element *De Sfeer op school* en het laagste cijfer wordt gegeven aan het element *In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren.* Tijdens de vorige meting kreeg de flexibiliteit het hoogste cijfer en de veiligheid voor de leerlingen het laagste cijfer.

Het is positief dat zowel de resultaten op het leerklimaat als de veiligheid van het Schreuder College op het leerklimaat op gelijk niveau liggen met de referentiegroep. Tevens worden alle elementen van het leerklimaat gemiddeld met een voldoende beoordeeld. Wanneer echter wordt vergeleken met de vorige meting – november 2014 – dan is er een achteruitgang te zien. Dit komt vooral doordat er minder groei en ondersteuning wordt ervaren door de leerlingen. Ook beoordelen de leerlingen de fysieke veiligheid van andere leerlingen nu lager dan tijdens de vorige meting.

Om deze dalende lijn te keren wordt aangeraden om – vooral in de klassen Groen, Paars, Oker, Zwart, Bruin en Lime – met de docenten de resultaten te bestuderen. Middels observatiemomenten, feedbackgesprekken en/of intervisie kan vervolgens een traject gestart worden welke gericht is op het verbeteren van het leerklimaat, met name de veiligheid in deze klassen. Tevens kunnen teamgesprekken naar aanleiding van dit onderzoek leiden tot zelfreflectie en bewustwording. Om dit optimaal te kunnen gebruiken wordt aangeraden om de kleurcodes die aan iedere klas zijn gegeven los te laten. De anonimiteit staat een open gesprek en gedeelde verantwoordelijkheid van het team in de weg. Belangrijk hierbij is om te benadrukken dat dit gebeurt om in de 'ontwikkelstand' te komen en dat het niet wordt gebruikt om individuele medewerkers op af te rekenen. Op die manier kunnen medewerkers zich veilig (blijven) voelen.

Het werkklimaatonderzoek is middels een online vragenlijst uitgezet. De respons van de medewerkers was deze keer erg laag. De respons kan verhoogd worden door deze op papier uit te zetten tijdens een teamvergadering bijvoorbeeld.

Net zoals tijdens het vorige onderzoek wordt aangeraden om specifiek aandacht te besteden aan het gevoel van veiligheid binnen de school. De jongeren beoordelen vooral de fysieke veiligheid van medeleerlingen negatief vergeleken met de vorige meting en de referentiegroep. Uit de toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven blijkt dat er regelmatig sprake is van zowel verbaal als fysiek geweld en dat dit vooral in gebeurd in het bovenste gedeelte van de school waar de oudere jongeren zitten. Ook wordt er door een aantal leerlingen benoemd dat leerlingen messen bij zich dragen. Extra toezicht in het schoolgebouw kan bijdragen aan het gevoel van veiligheid.

Inleiding

In april en mei 2015 is op het Schreuder College onderzoek gedaan naar het leer- en werkklimaat in opdracht van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs. Deze meting is een vervolg op de metingen die in april/mei 2014 en november 2014 hebben plaatsgevonden. Ook in deze meting is specifiek aandacht voor de veiligheidsbeleving van zowel leerlingen als medewerkers. Het onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Hogeschool Leiden en de Universiteit van Amsterdam. Dit onderzoeksrapport is strikt vertrouwelijk en wordt door Hogeschool Leiden overgedragen aan de directie van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs en het management van het Schreuder College.

De belangrijkste conclusie die uit de meting van november 2014 getrokken kon worden was de leerlingen over het algemeen iets meer tevreden waren over het leerklimaat. De leerlingen van het Schreuder College gaven aan iets meer ondersteuning van de docent en meer groei te ervaren in vergelijking met de referentiegroep. Op de andere drie schalen (*Disruptief gedrag, Positieve groepsdynamiek* en *Leeratmosfeer*) werd gemiddeld gescoord vergeleken met de referentiegroep. Op de veiligheidsschalen werd een groot verschil gezien tussen de schalen *Eigen fysieke veiligheid* en *Veilige atmosfeer* enerzijds en *Ander fysieke veiligheid* anderzijds.

1. Het leerklimaat in het speciaal onderwijs

Onderwijs is van groot belang voor jongeren die naar het speciaal onderwijs worden verwezen, omdat zij extra aandacht en begeleiding nodig hebben. Dit kan leiden tot een startkwalificatie die de kans op succes op de arbeidsmarkt vergroot. Leerlingen binnen het speciaal onderwijs kampen veelal met concentratieproblemen, agressieproblemen en soms is er sprake van psychiatrische problematiek. Als gevolg van hun problematiek komen veel jongeren niet aan leren toe of kost het ze moeite om zich goed te gedragen in de klas en te profiteren van het aangeboden onderwijsprogramma. Dit komt mede door problemen en omstandigheden van de jongeren zelf, maar ook door de manier waarop het onderwijs en de leeromgeving wordt ingericht en ervaren. Er is bij deze kinderen, los van hun eventuele stoornis, vaak sprake van problemen in de sociale informatieverwerking die in verband worden gebracht met veel voorkomende probleemgedragingen (Van der Helm et al., 2013).

Docenten reageren daar na een aantal keer vaak op met afwijzende of coërcieve maatregelen, waarna het kind in zijn disfunctionele schema's wordt bevestigd (Patterson, DeBarayshe, & Ramsey, 1989; Sameroff, 2009). Anderson (1970; 1982) heeft decennia terug aangetoond dat het klimaat in de klas van groot belang is voor leerprestaties van jongeren. Uit haar overzicht komen twee belangrijke klimaatdimensies naar voren: de ondersteuning van de docent en de onderlinge omgang tussen de jongeren. Deze twee factoren staan echter op gespannen voet met de eigenschappen van leerlingen met gedragsproblemen.

Als gevolg van vele teleurstellingen zijn leerlingen van speciale scholen vaak niet (meer) gemotiveerd voor school en vaak bang om weer te falen, waardoor ze opstandig gedrag gaan vertonen. Disruptief gedrag in klassen met deze jongeren is aan de orde van de dag in scholen met speciale leerlingen. Niet alleen hebben de leerlingen moeite om stil te zitten; vaak genoeg wordt er getreiterd in de klas en is er sprake van agressief gedrag tegen zowel medeleerlingen als leerkrachten. Uit onderzoek van bijvoorbeeld Witvliet, Van Lier, Brendgen, Koot en Vitaro (2010) blijkt dat disruptief gedrag aanstekelijk werkt: andere jongeren worden bang en boos en docenten geven minder ondersteuning (transactionele processen, Sameroff, 2009). Op den duur kan dit er toe leiden dat docenten in de klas niet meer aan lesgeven toekomen, maar slechts bezig zijn met het handhaven van orde. Leerlingen worden vaak de klas uitgestuurd, waarna hun gedrag meestal niet verbetert. Het eindigt niet zelden met verwijdering van school zonder diploma of certificaat. In het schooljaar 2011 – 2012 verlieten 36 duizend leerlingen zonder startkwalificatie het onderwijs (CBS, 2012).

Marc Dullaert, kinderombudsman, stelt in het rapport 'Van leerplicht naar leerrecht' (Stam & Vreeburg - Van der Laan, 2013), dat kinderen die extra zorg nodig hebben, onderwijs op maat moeten kunnen krijgen. In dit rapport wordt onder andere geconcludeerd dat er een omslag moet worden gemaakt van leerplicht naar leerrecht. Ondanks deze terechte conclusie is er nog weinig aan het probleem veranderd.

De belangrijkste reden hiervoor is waarschijnlijk dat het in Nederland niet zozeer ontbreekt aan methoden voor het geven van verschillende vormen van onderwijs, maar dat deze vaak onvoldoende aansluiten bij kwetsbare kinderen en er weinig expliciete kennis is om docenten voor de klas te leren omgaan met 'moeilijke kinderen' (Maras, Demetre, Moon, & Tolmie, 2012; Van der Helm, 2011). Het gevolg is dat deze kinderen vroeger of later worden uitgesloten in het reguliere onderwijs en naar (veel kostbaarder) speciaal onderwijs gaan. Ook daar, en in het voortgezet (speciaal) onderwijs gaat het vaak niet goed door overvraging van de leerlingen en de vele faalervaringen; ze hebben hun motivatie voor en vertrouwen in het schoolsysteem verloren.

Om deze uitsluitende processen te doorbreken is veel onderzoek gedaan naar leerlingen/kinderen (voor een overzicht zie Maras et al., 2012), maar naar disfunctionele schema's bij docenten, die kunnen bijdragen aan uitsluiting in het onderwijs, is nog geen onderzoek voorhanden. Ondanks het ontbreken van onderzoek is het door eerder onderzoek naar het 'Pygmalion effect' aannemelijk dat disfunctionele schema's bij docenten kunnen bijdragen aan uitsluiting in het onderwijs (Rosenthal & Jacobson, 1992). Fundamentele- en toegepaste kennis op het gebied van deze mechanismen bij de docent kan een bijdrage leveren aan het terugdringen van uitsluiting in het onderwijs.

Hogeschool Leiden, Hogeschool Windesheim en de Universiteit van Amsterdam doen gezamenlijk onderzoek naar het leerklimaat in de klas en de relatie met sociale probleemsituaties. Als resultaat van het samenwerkingsverband tussen deze drie onderwijsinstellingen en acht scholen voor het VSO is er afgelopen jaar een meetinstrument ontwikkeld en gevalideerd om het leerklimaat in de klassen voor onderwijs aan kinderen met gedragsproblemen te meten (Beld, Van der Helm, De Swart & Stams, in press), namelijk de School Climate Inventory. Deze is voortgekomen uit vragenlijsten die bij deze doelgroep moeilijk toepasbaar zijn omdat ze te lang of te ingewikkeld waren. Daarom is ervoor gekozen een compacte lijst te ontwikkelen en te valideren, speciaal voor deze doelgroep. Hierbij is onder meer gebruik gemaakt van enkele aangepaste items uit de School Vragenlijst (SVL; Smits & Vorst, 2008) en de Klimaatschaal (Donkers & Vermulst, 2011).

2. Het werkklimaat

Om een open leerklimaat te creëren en te waarborgen is het van belang dat docenten een balans vinden tussen flexibiliteit en controle (Clark Craig, 2004; Van der Helm et al., 2011a) en tevens tussen didactiek en pedagogiek. Flexibiliteit houdt in dat docenten responsief zijn en groeimogelijkheden creëren voor leerlingen (Van der Helm, Klapwijk, Stams & Van der Laan, 2009). Flexibiliteit is nodig om leerlingen nieuwe sociale competenties te leren en de negatieve spiraal van sociale angst, depressie en agressie te doorbreken (Miers, 2010; White, Shi, Hirschfield, Mun, Loeber, & 2009). Controle omvat veiligheid, en effectief regelgebruik en is nodig om chaos en geweld in de klas te voorkomen (Sato, Uono, Matsuura, & Toichi, 2009). Een repressieve en dominante houding van docenten tegenover jongeren komt veelal voort uit angst om de controle over de leerlingen te verliezen (Fast & Chen, 2010; Bugental, 2009). Ook de angst voor agressie is bepalend voor de werkattitudes van docenten (Van der Helm, Boeke, Stams, & Van der Laan, 2011a). Om de balans tussen flexibiliteit en controle te behouden, is het van belang dat de heersende organisatiecultuur overeenkomt met institutionele doelen. Zo kan de professionele standaard worden behouden en kunnen de docenten ondersteund worden in effectief gedrag, waardoor er voor de leerlingen ruimte is om te leren (Van der Helm et al., 2011a).

Organisatiecultuur

Organisatiecultuur omvat de wijze waarop een groep werknemers zijn percepties, gedachtes, gevoelens en zichtbaar gedrag bepaalt, deelt en overbrengt op nieuwkomers binnen de organisatie als de 'juiste' manier (Schein, 1996; Schein, 1997). De organisatiecultuur wordt deels bepaald door het psychologisch contract tussen werkgevers en werknemers waarin de wederzijdse verplichtingen van de werkgever en de werknemers zijn omschreven (Rousseau, 1995). Het psychologisch contract kan worden opgedeeld in werkgevers- en werknemersverplichtingen. Werkgeversverplichtingen kunnen worden opgedeeld in economische-, sociaal-emotionele- en ontwikkelingsverplichtingen (Bal, Jansen, Van der Velde, Lange, & Rousseau, 2010). De economische contractvervulling geeft informatie over de mate waarin werknemers vinden of de werkgever zijn verplichtingen nakomt ten aanzien van geld en goederen. Tevredenheid over het salaris valt ook onder deze factor. De sociaal-emotionele contractvervulling gaat over de mate waarin werknemers zich gesteund voelen door de organisatie. Ontwikkelingscontractvervulling gaat over de mogelijkheden die de organisatie biedt aan de medewerkers om zich te ontwikkelen in het werk (Bal et al., 2010). Bal et al. (2010) delen de werknemersverplichtingen ook op in drie factoren, namelijk in rolverplichtingen (het uitvoeren van standaardtaken), extra rolverplichtingen (het uitvoeren van taken die buiten het standaardpakket vallen, zoals overuren maken) en proactief gedrag verplichtingen (middelen om het functioneren van de organisatie en gestelde doelen te verbeteren) (Bal et al., 2010). De manier waarop werknemers het psychologisch contract met hun werkgever ervaren staat zogezegd in verband met de organisatiecultuur, maar ook met het toekomstperspectief van werknemers (Bal et al., 2010). Toekomstperspectief gaat over de hoeveelheid doelen, opties en mogelijkheden die mensen denken te hebben over de toekomst (Zacher, Heusner, Schmitz, Zwierzanska, & Frese, 2010).

Leiderschapsklimaat

De wijze waarop medewerkers worden aangestuurd door hun leidinggevende is van invloed op de onderlinge samenwerking en afstemming (Bass & Bass, 2009). Er zijn verschillende vormen van leiderschap. Allereerst inspirerend leiderschap; binnen deze vorm van leiderschap geeft de teamleider op een inspirerende manier leiding en bovendien is er sprake van een innovatieve organisatiecultuur (Van der Helm et al., 2011a). Ook is het belangrijk dat de teamleiders medewerkers actief betrekken bij (toekomstige) veranderingen en het nemen van beslissingen. Op deze manier wordt de kans vergroot dat werknemers veranderingen zullen accepteren en als positief zullen ervaren (Lenselink, 2009). Deze vorm van leidinggeven gaat samen met een open leef- en leerklimaat (Van der Helm et al., 2011a). Er is hierbij sprake van een parallel proces: een inspirerende wijze van leiding geven door de teamleider en een innovatieve organisatiecultuur maken het mogelijk dat docenten op een inspirerende wijze les geven aan de leerlingen (Boekee, 2010).

De tweede vorm van leiderschap is passief leiderschap. Deze vorm van leiderschap houdt in dat de leidinggevende zich passief opstelt en weinig ondersteuning geeft aan zijn medewerkers. Dit kan leiden tot teleurstelling over gebrek aan ondersteuning en organisatorische onttrekking ontlokken bij

docenten. Ook kan deze negatieve visie overgenomen worden door de leerlingen. Tevens kan passief leiderschap leiden tot meer repressieve controle in de klas (Perelman & Clements, 2009).

De laatste vorm van leiderschap is controlerend leiderschap. Deze vorm van leiderschap is gebaseerd op controle en wordt gekenmerkt door het feit dat het behalen van doelen wordt beloond, terwijl het afwijken van het normale werkpatroon wordt gecorrigeerd (Bass, 1985). Deze vorm van leiderschap is niet voldoende om de moeilijke taak uit te voeren waarbinnen flexibiliteit en controle met elkaar gecombineerd moeten worden om een goed leerklimaat neer te zetten. Om dit te bereiken dient controlerend leiderschap gecombineerd te worden met inspirerend en actief leiderschap (Bass & Bass, 2009; Fiedler, 1964; Van der Helm et al., 2011a).

Team functioneren

Een gevoel van saamhorigheid zorgt voor een eenduidige benadering van de leerlingen, gedragsafstemming en open communicatie. Door communicatieproblemen binnen een team kunnen er onwenselijke situaties ontstaan waarbij de veiligheid van zowel leerlingen als docenten in gevaar kan komen (Boekee, 2010). Een andere bedreiging voor het team functioneren is wanneer de werkzaamheden van docenten niet op elkaar worden afgestemd of als er verschillen zijn in de manier van bejegening van leerlingen. Er bestaat de kans dat er een splitsing in het team komt, waarbij de beide groepen elkaar 'slechte' werkers vinden, met als gevolg verminderde onderlinge communicatie (Van der Helm & Stams, 2013).

Werkmotivatie

Een hoge werkmotivatie is nodig om de moeilijke jongeren op een VSO school les te geven. Motivatie is tevens belangrijk om ondanks incidenten en teleurstellingen sensitief te blijven ten opzichte van de leerlingen. Werkkenmerken die bijdragen aan een intrinsieke werkmotivatie zijn feedback, autonomie, vaardighedenvariatie taakidentiteit en taaksignificantie (Hackman & Oldham, 1980). Taaksignificantie heeft te maken met de mate waarin een werknemer meent dat zijn of haar werk er toe doet en heeft dus te maken met de zingeving die de medewerker verleend aan het werk.

Het idee dat behandelen 'zin heeft', is een belangrijk uitgangspunt voor het welslagen van een behandeling (Haslam, 2004; Van der Helm et al., 2011a). Het 'niets werkt' paradigma (Cullen & Gendreau, 2001) en het ontbreken van een gedeelde sociale identiteit op het werk kunnen vernietigend zijn voor de werkmotivatie en kunnen zorgen voor het verminderen van positieve percepties van taaksignificantie, autonomie en taakidentiteit (Haslam, 2004; Van der Helm et al., 2011a). Als docenten menen dat hun inzet weinig tot geen positief effect zal hebben op de ontwikkeling van de leerling, zal dit het werk van de medewerkers mogelijk negatief beïnvloeden. Op deze manier kunnen de lage verwachtingen van de medeweker ten opzichte van de vooruitgang van de leerlingen inderdaad uitkomen, als gevolg van het minder goed functioneren van de medewerker.

Een factor die verband houdt met zingeving, is werktevredenheid. De mate waarin medewerkers tevreden zijn over hun werk en werkgever houdt verband met de intentie van medewerkers om op zoek te gaan naar een andere baan (Steenhuisen et al., 2011).

Werkdruk

Het werken als docent op een VSO school is een complexe taak, omdat er gewerkt wordt met jongeren met complexe problemen (Buljac & Van Wijngaarden, 2009). Het kan voor de medewerkers moeilijk zijn om hier adequaat mee om te gaan en soms is er ook sprake van angst voor de jongeren (Van der Helm, 2011aDe stress die een verhoogde werkdruk veroorzaakt kan ertoe leiden dat het voor medewerkers meer moeite kost om responsief te zijn naar de jongeren en de balans tussen flexibiliteit en controle te bewaken. Om deze reden kan een verhoogde mate van werkdruk een bedreiging vormen voor het leerklimaat van jongeren (Van der Helm et al., 2011a).

Wisselingen in de teamsamenstelling leiden vaak tot veranderingen in de teamsamenwerking, wat kan leiden tot (tijdelijke) verhoogde beleving van de werkdruk.

Onderzoeksmethode

1. Procedure

De intern begeleider van het Schreuder College heeft er zorg voor gedragen dat het onderzoek kon worden uitgezet in overleg met de onderzoeker van Hogeschool Leiden. In alle klassen zijn de vragenlijsten individueel afgenomen door studenten van Hogeschool Windesheim. De studenten hebben samen met de intern begeleider een planning gemaakt om alle klassen te bezoeken. Er is op verzoek van de locatie gebruik gemaakt van een kleurcode om de anonimiteit van het rapport te waarborgen. Deze code is slechts bekend bij de intern begeleider. Aan alle leerlingen is uitgelegd dat deelname vrijwillig en anoniem is en ze hebben de gelegenheid gehad vragen te stellen. Ook is uitgelegd waar de verzamelde gegevens voor gebruikt worden.

Het onderzoek is bij de leerlingen aangekondigd door de intern begeleider en de docenten. Op het moment van het onderzoek waren er 134 leerlingen op het Schreuder College. Van deze leerlingen waren er op het moment van afname twaalf afwezig, acht leerlingen wilden niet deelnemen, acht leerlingen waren niet voldoende op school om deel te nemen en van acht leerlingen was het onzeker of zij nog op school zouden/mochten terugkomen.

Het werkklimaatonderzoek is middels een online vragenlijst uitgezet. De intern begeleider van het Schreuder College heeft ervoor gezorgd dat de link verstuurd werd naar alle medewerkers met in de bijlage een individuele code per medewerker om de anonimiteit te waarborgen. Deze codes worden gebruikt om eventuele dubbele medewerkers in het bestand te herkennen en om te kunnen groeperen in docenten en overige medewerkers.

2. Beschrijving van de steekproef

Jongeren

Er hebben in totaal 96 leerlingen meegewerkt aan het leerklimaatonderzoek (respons = 71,64%). Hiervan zijn er 76 jongens, 16 meisjes en 4 leerlingen hebben deze vraag open gelaten. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen is 14 jaar (*Min* = 12, *Max* = 18, *SD* = 1.40). Van de klassen Donkerblauw en Roze hebben niet voldoende leerlingen meegedaan aan het onderzoek om op klasniveau uitspraken te doen over het leerklimaat.

Medewerkers

Van de in totaal 37 medewerkers hebben 15 medewerkers deelgenomen aan het werkklimaatonderzoek (respons = 41%). De gemiddelde leeftijd van de medewerkers is 46 jaar (berekend over acht respondenten; *Min* = 31, *Max* = 62, *SD* = 9.73) en van de respondenten waren er 5 man en 8 vrouw (2 onbekend).

3. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het leerklimaat

De leerklimaatvragenlijst – de SCI - is een klimaatlijst die is ontwikkeld voor het speciaal onderwijs in de residentiële zorg door het Expertisecentrum Jeugd van de Hogeschool Leiden in samenwerking met Hogeschool Windesheim en de Universiteit van Amsterdam. De vragenlijst is online te vinden via http://www.hsleiden.nl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/. De uiteindelijke gevalideerde vragenlijst bestaat uit vijf subschalen met een goede betrouwbaarheid. In het huidige onderzoek wordt gebruik gemaakt van een verkorte leerklimaatvragenlijst, welke bestaat uit 23 items. De eerste schaal -ondersteuning van de docent- meet de perceptie van de leerlingen op de mate van ondersteuning en stimulatie van de docenten in het onderwijs. De tweede en derde schaal bestaan uit percepties van gedrag in de klas tussen leerlingen onderling: verstorend/disruptief gedrag (agressie, vernielen, pesten) en dynamiek. De vierde schaal meet in hoeverre er sprake is van een leeratmosfeer in de klas waarin voldoende structuur wordt geboden.

De vijfde schaal meet tot slot in hoeverre de leerlingen ervaren dat ze vooruit gaan op school en dat het volgens hen nut heeft dat ze naar school gaan. De antwoorden worden op een Likert-schaal met vijf antwoordmogelijkheden aangeboden (1 = helemaal niet van toepassing, 5 = helemaal wel van toepassing). De scores op de schaal leeratmosfeer worden bij het analyseren omgescoord zodat een hoge

score ook daadwerkelijk een positief resultaat weergeeft. Deze items zijn namelijk negatief gesteld (bijvoorbeeld 'Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas'). Een hoge score op de schaal disruptief gedrag is negatief, door het negatieve karakter van deze schaal.

Aan de hand van de vijf dimensies kan een inschatting van het leerklimaat worden gemaakt, waarbij naast deze vijf schalen ook gebruik wordt gemaakt van directe rapportcijfers van de jongeren zelf. De jongeren hadden de mogelijkheid hun gegeven rapportcijfer toe te lichten.

De verkorte leerklimaatvragenlijst voor de leerlingen is net zoals tijdens de vorige meting aangevuld met de veiligheidsschalen: *Fysieke veiligheid*, *Veilige atmosfeer* en *Totale veiligheid*. Tevens is aan deze vragenlijst een viertal items toegevoegd. Dit is gedaan omdat de indruk bestond dat de schaal *Fysieke veiligheid* relatief laag scoorde omdat deze vroeg naar de eigen veiligheidsbeleving van de leerlingen ("Ik ben wel eens bang op school" of "Ik word wel eens bedreigd"). Scores op deze schaal bleken relatief laag, omdat ze bijvoorbeeld niet wilden toegeven dat ze wel eens bang waren. De items uit de schaal *Fysieke veiligheid* worden om deze reden aan het eind van de lijst herhaald, met daarin "ik" vervangen door "andere leerlingen" ("Andere leerlingen worden wel eens bedreigd"). Alle veiligheidsitems worden op dezelfde Likert-schaal aangeboden als de items van het leerklimaat. Tot slot hebben de leerlingen ook nog de mogelijkheid om de veiligheidsbeleving een rapportcijfer te geven en deze toe te lichten.

4. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het werkklimaat

De medewerkers van de school hebben de verkorte School Class Work Climate Inventory ingevuld (SCWCI). Dit meetinstrument bestaat uit 9 schalen en bevat 76 items. De items worden door de respondenten gescoord op een vijf-punt Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing en 5 = helemaal van toepassing). De vragenlijst is online te vinden via . Ongeveer de helft van de items worden omgescoord zodat een hoge score een positief resultaat weergeeft. De werkklimaatvragenlijst is aangevuld met 18 items over de veiligheidsbeleving op school en in de klas die gescoord worden op dezelfde Likertschaal. Daarnaast zijn er nog drie open vragen aan toegevoegd met betrekking tot veiligheid ("Veiligheid op school betekent voor mij…", "Factoren die bijdragen aan gevoelens van veiligheid tijdens het werk zijn voor mij…" en "Factoren die bijdragen aan gevoelens van onveiligheid tijdens het werk zijn voor mij…". Tot slot wordt de medewerkers gevraagd de verschillende schalen van het werkklimaat met een rapportcijfer te beoordelen en deze toe te lichten. Hierin is ook de veiligheidsbeleving meegenomen.

5. Analyseplan

Voor het verwerken van de resultaten en het uitvoeren van analyses is gebruik gemaakt van het programma SPSS. De schaalscore van een respondent ontstaat door de respons van alle items die binnen de schaal vallen bij elkaar op te tellen en de som vervolgens te delen door het aantal items waar de schaal uit bestaat. Een schaalscore voor zowel het leerklimaat als het werkklimaat heeft om deze reden, net als de items, een minimale score van 1 en een maximale score van 5. Een schaalscore van een respondent kan alleen worden berekend als de betreffende respondent alle items uit een schaal heeft beantwoord. Hierdoor kan het voorkomen dat het aantal respondenten waar een gemiddelde schaalscore op is gebaseerd afwijkt van het totale respondenten binnen de betreffende steekproef.

De resultaten van het leerklimaat op het Schreuder College zullen worden vergeleken met de referentiegroep. De referentiegroep voor het leerklimaatonderzoek bestaat uit 389 jongeren van vijf verschillende scholen voor VSO scholen (niet verbonden aan gesloten jeugdzorginstellingen), verzameld over 2014. Door de uitkomsten van de analyse van de vragenlijst van het leerklimaat te vergelijken met de referentiescores is het mogelijk uitspraken te doen over hoe het leerklimaat binnen het Schreuder College zich verhoudt ten opzichte van andere scholen voor speciaal onderwijs. Ook de resultaten op de veiligheidsschalen worden vergeleken met de referentiegroep.

Deze referentiegroep bestaat uit 246 leerlingen van vijf verschillende VSO scholen (niet verbonden aan gesloten jeugdzorginstellingen), verzameld over 2014.

Naast de vergelijking met de referentiegroep worden de resultaten van het leerklimaat binnen de verschillende klassen vergeleken met de resultaten van het Schreuder College als geheel. Op verzoek van de locatie wordt hierbij gebruik gemaakt van kleurcodes per klas, zodat de anonimiteit gewaarborgd blijft.

De resultaten van het werkklimaat zullen ook worden vergeleken met een referentiegroep. De referentiegroep bestaat uit data van onderzoeken onder docenten van dertien verschillende schoollocaties (*n* = 154). De data zijn verzameld in de periode van maart 2014 tot en met januari 2015. Op vier scholen is een volledige werkklimaatvragenlijst afgenomen, op acht scholen alleen een selectie van de schalen (leiderschap, team functioneren, tevredenheid, betrokkenheid, werkdruk, veiligheid). Zeven scholen zijn verbonden aan jeugdzorgplusinstellingen, waarvan er één gespecialiseerd is in hulp aan LVB leerlingen en één die gedeeltelijk ook leerlingen onderwijst die niet residentieel verblijven maar wel extra aandacht nodig hebben vanwege (onderwijsleer)problemen. Eén school is gezeteld in een justitiële jeugdinrichting. Drie VSO-schoollocaties uit de referentiegroep zijn niet verbonden aan een residentiële instelling. Eén schoollocatie verzorgt naast onderwijs ook begeleiding van jongeren (12-uurszorg), waardoor docenten de naam 'coach' dragen. De coaches beïnvloeden direct het leerklimaat en zijn om die reden opgenomen in de referentiegroep. Het merendeel van de scholen valt onder een overkoepelende organisatie.

Om de uitkomsten te kunnen vergelijken wordt gebruik gemaakt van Cohen's *d* (Cohen, 1992). De Cohen's *d* is een mate (indexcijfer) voor effectgrootte, die kan worden berekend om resultaten van verschillende metingen of resultaten van verschillende steekproeven met elkaar te vergelijken. De Cohen's *d* kan zowel een positieve als negatieve waarde hebben. Een *d* van 1.30 en hoger of lager dan (-)1.30 duidt op een zeer groot of sterk effect. Een *d* tussen de (-).80 en (-)1.29 duidt op een groot of sterk effect. Bij een *d* tussen de (-).50 en (-).79 spreekt men van een middelgroot effect. Als de *d* tussen de (-).20 en (-).49 valt, wijst dit op een klein- tot middelgroot effect. Als de *d* tussen de -.19 en .19 valt is er sprake van geen of een verwaarloosbaar effect (Cohen, 1992).

Resultaten: analyse van de leerklimaatvragenlijsten

Hieronder volgen de beschrijvingen van de resultaten. Allereerst zal ingegaan worden op de resultaten die gaan over de totale leerlingenpopulatie van het Schreuder College. Vervolgens zullen de klassen apart worden beschreven.

1. Totale steekproef

In totaal hebben 96 leerlingen van het Schreuder College de vragenlijst over het leerklimaat ingevuld. In tabel 1a (zie bijlage) zijn de gemiddelden per schaal weergegeven. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen niet noemenswaardig anders ervaren vergeleken met de referentiegroep (*M* = 3.37, *d* = -.18). Ook op de afzonderlijke schalen van het leerklimaat worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen in vergelijking met de referentiegroep: *Ondersteuning docent* (*M* = 3.73, *d* = -.09), *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.89, *d* = .15), *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.72, *d* = -.13), *Disruptief gedrag* (*M* = 2.85, *d* = .04) en *Groei in de klas* (*M* = 3.56, *d* = -.13).

Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat bij de huidige meting als negatiever ervaren (*M* = 3.37, *d* = -.49). De leerlingen ervaren minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M*= 3.56, *d* = -.62) en iets minder ondersteuning van de docenten (*M* = 3.73, *d* = -.40). Op de schalen *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.72, *d* = -.15), *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.89, *d* = .12) en *Disruptief gedrag* (*M* = 2.85, *d* = -.11) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen vergeleken met de voorgaande meting.

De score op de totale veiligheidsschaal is vergelijkbaar met de referentiegroep (*M* = 3.57, *d* = -.13), net als de scores op *Eigen fysieke veiligheid* (*M* = 3.88, *d* = -.19) en *Veilige atmosfeer* (*M* = 3.48, *d* = .12). De score op de subschaal "*Ander fysieke veiligheid"* (*hoe leerlingen de veiligheidsbeleving van de andere leerlingen inschatten*) is veel lager (*M* = 2.51, *d* = -.96). Dit wordt vooral veroorzaakt door een bevestigende score op het item "*Andere leerlingen worden wel eens bedreigd op school* " (*M* = 3.26). Vergeleken met de vorige meting is de totale veiligheid nagenoeg gelijk gebleven (*d* = -.05). De score op *Ander fysieke veiligheid* is lager geworden (*d* = -.74) en ook de score op *Veilige atmosfeer* is iets lager (*d* = -.27). De score op *Eigen fysieke veiligheid* (*d* = -.11) is nagenoeg gelijk gebleven.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende elementen van het leerklimaat geven zijn allen voldoende (tabel 1b). Het hoogste gemiddelde cijfer wordt behaald op het element *Ondersteuning van de docent* (*M* = 7.2) en het laagste cijfer op het element *De veiligheid op school* (*M* = 5.8). Vergeleken met de vorige meting zijn de gemiddelde cijfers op de elementen *Ondersteuning van de docent*, *Wat je hier leert* en de *Veiligheid op school* nu lager. De overige elementen zijn nagenoeg gelijk gebleven.

2. Resultaten per klas

Klas Paars

De resultaten voor de leerlingen van Klas Paars (*n* = 7) zijn weergegeven in Tabel 2a t/m 2c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen als minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.10, *d* = -.60). De leerlingen van klas Paars ervaren voornamelijk veel minder ondersteuning van de docent (*M* = 2.11, *d* = -1.40). Dit komt met name door een lage score op de items " *De leraren geven goed les*" (*M* = 1,57) en "*De leraren luisteren naar ons*" (*M* = 1,86). Tevens ervaren de jongeren veel meer disruptief gedrag (*M* = 4.03, *d* = 1.16), dit komt met name door een bevestigende score op het item *" Er wordt gepest in de klas*" (M = 4,29) en "*We pesten elkaar in de klas*" (M = 4,14). Daarnaast ervaren de leerlingen een veel minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.04, *d* = -.80) en minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 2.89, *d* = -.62). Daarentegen ervaren de leerlingen wel een positievere leeratmosfeer in de klas vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.32, *d* = .50).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen van klas Paars het totale leerklimaat als veel minder positief bij de huidige meting (*M* = 3.10, *d* = -1.29). Dit komt met name door een lage score op het item " Er wordt met name veel minder ondersteuning van de docent ervaren (*M* = 2.11, *d* = -1.53).

Daarnaast wordt er minder mogelijkheid tot groei in de klas ervaren (*M* = 2.89, *d* = -.62), Een minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.04, *d* = -.53) en iets meer disruptief gedrag (*M* = 4.03, *d* = .44). Daarentegen ervaren de leerlingen van klas Paars in vergelijking tot de vorige meting wel een veel positievere leeratmosfeer in de klas (*M* = 3.32, *d* = .85).

De totale veiligheid wordt door de leerlingen als iets minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.33, *d* = -.47). De leerlingen ervaren een minder veilige atmosfeer (*M* = 3.00, *d* = -.64) en minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.32, *d* = -.57). De leerlingen ervaren de fysieke veiligheid van anderen wel positiever vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.00, *d* = .67).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen de totale veiligheid niet in noemenswaardig verschillende mate (*M* = 3.33, *d* = -.17). Er wordt wel een veel minder veilige atmosfeer ervaren (*M* = 2.96, *d* = -.84), dit komt met name door lage scores op de items ”*We bespreken in de klas hoe we met elkaar om gaan*” (*M* = 2,43) en “*Leraren gaan met respectvol om met leerlingen*” (M = 2,57). Daarnaast ervaren de leerlingen ook minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.32, *d* = -.59). Op de schaal *Ander fysieke veiligheid* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen (*M* = 3.00, *d* = .13).

De leerlingen beoordelen de regels in de klas (*M* = 6.9) met een voldoende. De ondersteuning van de docent (*M* = 5.6) en de sfeer in de klas (*M* = 5.5) krijgen net een voldoende. Over de ondersteuning van de docent lichten de leerlingen toe “Omdat ze je soms helpen en soms ook niet”, maar ook "Ze helpen niet goed”. Over de sfeer in de klas wordt geschreven “Soms goed en soms slecht”, “Het is heel vaak gezellig” en “Is een beetje druk”. De eerlijkheid in de klas (*M* = 5.4), de veiligheid op school (*M* = 4.2) en wat je hier leert (*M* = 4.0) worden door de leerlingen als onvoldoende beoordeeld. Over wat je hier leert lichten de leerlingen toe “Is allemaal te makkelijk” en “Je leert allemaal stomme veelste makkelijke dingen”. De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 2c.

Klas Blauw

De resultaten voor de leerlingen van klas Blauw (*n* = 8) zijn weergegeven in tabel 3a t/m 3c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Blauw niet in noemenswaardig verschillende mate ervaren van het schoolgemiddelde (*M* = 3.41, *d* = .09). De leerlingen ervaren iets meer ondersteuning van de docent (*M* = 4.13, *d* = .30), een iets positievere groepsdynamiek (*M* = 3.97, *d* = .28), maar ook iets minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 3.33, *d* = -.22). Op de schalen *Disruptief gedrag* (*M* = 3.00, *d* = .12) en *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.75, *d* = -.12) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen vergeleken met het schoolgemiddelde.

Vergeleken met de vorige meting ervaren de leerlingen van klas Blauw bij de huidige meting het totale leerklimaat als veel minder positief (*M* = 3.41, *d* = -1.60). De leerlingen ervaren met name veel minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 3.33, *d* = -.80), maar ook minder ondersteuning van de docent (*M* = 4.13, *d* = -.50). Daarentegen ervaren de leerlingen wel minder disruptief gedrag vergeleken met de vorige meting (*M* = 3.00, *d* = -.52). Op de schalen *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.75, *d* = .19) en *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.97, *d* = .10) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

De totale veiligheid wordt niet noemenswaardig verschillend ervaren dan het schoolgemiddelde (*M* = 3.52, *d* = -.10). De leerlingen van klas Blauw ervaren wel minder fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.25, *d* = -.53) en iets minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.63, *d* = -.34). Daarentegen ervaren de leerlingen wel een iets veiligere atmosfeer (*M* = 3.68, *d* = .25).

Vergeleken met de voorgaande meting wordt de totale veiligheid niet noemenswaardig verschillend ervaren door de leerlingen van klas Blauw (*M* = 3.52, *d* = -.07). Er wordt wel minder fysieke veiligheid voor anderen ervaren (*M* = 2.25, *d* = -.56) en iets minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.36, *d* = -.34). Op de schaal *Veilige atmosfeer* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met de voorgaande meting (*M* = 3.68, *d* = -.19).

De leerlingen beoordelen de ondersteuning van de docent met het hoogste rapportcijfer (*M* = 7.4). Over de ondersteuning van de docent lichten de leerlingen toe: “De leraar doet het goed” en “Ze leggen duidelijk uit wat je moet doen”.

Ook de sfeer in de klas (*M* = 6.6) en de eerlijkheid in de klas (*M* = 5.9) worden met een voldoende beoordeeld. Over de sfeer schrijft een leerling “Ja best gezellig” en omtrent de eerlijkheid “Soms niet

helemaal". De regels in de klas (*M* = 5.4), veiligheid op school (*M* = 5.0) en wat je hier leert (*M* = 4.9) worden als onvoldoende beoordeeld. De toelichtingen over wat je hier leert zijn ondanks het laagste cijfer wel positief gestemd. Zo wordt er toegelicht "Het wordt wel steeds beter" en "Veel", maar ook "Soms leren we niet zoveel maar meestal wel". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 3c.

Klas Bruin

De resultaten voor de leerlingen van klas Bruin (*n* = 6) zijn weergegeven in tabel 4a t/m 4c. Het totale leerklimaat wordt als veel minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 2.91, *d* = -1.00). De leerlingen ervaren met name een veel minder positieve leeratmosfeer in de klas (*M* = 1.71, *d* = -1.43), dit komt met name door de lage scores op de items "*Leerlingen hebben respect voor elkaa*r" (*M* =1.50) en "*De leerlingen hebben respect voor de leraren*" (*M* = 1.67) en "*We bespreken in de klas hoe we met elkaar omgaan*" (*M* = 1.80). Daarnaast ervaren de jongeren een veel minder positieve groepsdynamiek (*M* = 2.63, *d* = -1.26), dit komt met name door de lagere scores op de items "*Ik vind mijn klasgenoten aardig*" (*M* = 2.33) en "*Ik vind mijn klasgenoten leuk*" (M = 2.33). Daarnaast ervaren de leerlingen van klas Bruin meer disruptief gedrag (*M* = 3.73, *d* = .79), minder ondersteuning van de docent (*M* = 3.07, *d* = -.56) en iets minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 3.10, *d* = -.44).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen bij de huidige meting het totale leerklimaat als veel minder positief (*M* = 2.91, *d* = -1.69). De leerlingen van klas Bruin ervaren met name veel minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 3.10, *d* = -1.58), dit komt met name door een lage score op het item "*Ik leer hier goede dingen op school"* (*M* = 2.50) en een veel minder positieve groepsdynamiek (*M* = 2.63, *d* = -.95) om de reden zoals hierboven beschreven. Tevens ervaren de jongeren een iets mindere ondersteuning van de docent (*M* = 3.07, *d* = -.43). Daarentegen ervaren de leerlingen wel een iets mindere mate van disruptief gedrag (*M* = 3.73, *d* = -.41). Op de schaal *Leeratmosfeer in de klas* wordt vergeleken met vorige meting geen noemenswaardig verschil waargenomen (*M* = 1.71, *d* = -.19).

Geen enkele leerling uit klas Bruin heeft alle veiligheid items uit de vragenlijst ingevuld. Om deze reden kan er geen vergelijking worden gemaakt voor de totale veiligheid en de schaal *Ander fysieke veiligheid*.

Vergeleken met het schoolgemiddelde ervaren de leerlingen van klas Bruin een veel minder veilige atmosfeer (*M* = 2.29, *d* = -1.48), dit komt met name door de lage scores op de items "*Leerlingen hebben respect voor elkaar*" (*M* = 1.50) en "*De leerlingen hebben respect voor de leraren*" en "*We bespreken in de klas hoe we met elkaar omgaan*"(*M* = 1.80). Daarnaast een iets minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.35, *d* = -.49), dit komt met name door een lage score op het item "*Ik voel me veilig bij de leraar"(M* = 2.83).

Vergeleken met de vorige meting ervaren de leerlingen van klas Bruin bij de huidige meting een veel minder veilige atmosfeer (*M* = 2.29, *d* = -1.61), dit komt met name door het item "Leerlingen hebben respect voor elkaar"(*M* =1.50). Daarentegen ervaren de leerlingen wel meer eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.35, *d* = .52).

Het hoogste rapportcijfer wordt door de leerlingen toegekend aan wat je hier leert (*M* = 6.2). Zo licht een leerling toe *"*Je leert veel dingen". De overige elementen: *De ondersteuning van de docent* (*M* = 5.4), *De veiligheid op school* (*M* = 5.0), *De regels in de klas* (*M* = 4.8), *De sfeer in de klas* (*M* = 3.5) en *De eerlijkheid in de klas* (*M* = 2.0) worden als onvoldoende beoordeeld. Over de regels in de klas wordt er toegelicht "Ze zijn wel goed", maar ook "Strenger". Omtrent de eerlijkheid in de klas lichten de leerlingen toe "Iedereen liegt" en "Soms wordt er veel gelogen, waardoor het geen leuke grapjes zijn". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 4c.

Klas Rood

De resultaten voor de leerlingen van klas Rood (*n* = 10) zijn weergegeven in tabel 5a t/m 5c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Rood veel positiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 4.04, *d* = 1.73). De leerlingen zijn op alle individuele schalen van het leerklimaat veel positiever dan het schoolgemiddelde. Op de schaal *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 4.90, *d* = 1.78)

scoren de items "*Ik vind mijn klasgenoten aardig"* en "*Ze vinden mij aardig in de klas*" de maximale scores (*M* = 5.0). Bij de schaal *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 4.48, *d* = 1.61) wordt het item "*Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas*" het meest bevestigend beantwoordt (*M* = 2.0). Bij "*Disruptief gedrag* (*M* = 1.24, *d* = -1.61) liggen de itemscores dicht bij elkaar. Ondanks de hoge score bij de schaal "*Groei in de klas"* (*M* = 4.84, *d* = 1.54) scoort item "*Er wordt geslagen en geschopt in de klas*" toch vrij laag (*M* = 1,20). De schaal *Ondersteuning docent* (*M* = 5.00, *d* = 1.41) heeft de maximale score behaald.

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen van klas Rood het totale leerklimaat niet noemenswaardig verschillend bij de huidige meting (*M* = 4.04, *d* = .07). Wel wordt er minder disruptief gedrag (*M* = 1.24, *d* = -.78), een positievere groepsdynamiek (*M* = 4.90, *d* = .77), meer ondersteuning van de docent (*M* = 5.00, *d* = .65) en een betere leeratmosfeer in de klas (*M* = 4.48, *d* = .52) ervaren door de leerlingen. Op de schaal *Groei in de klas* is geen noemenswaardig verschil gevonden (*M* = 4.84, *d* = .06).

De totale veiligheid wordt door de leerlingen van klas Rood als veel positiever ervaren in vergelijking met het schoolgemiddelde (*M* = 4.23, *d* = 1.39). Dit komt met name door de lage scores op de items "Ik ben wel eens bang op school (*M* = 1,10) en " Ik word wel eens bedreigd op school" (*M* = 1.50). De leerlingen ervaren een veel veiligere atmosfeer (*M* = 4.90, *d* = 1.94), meer eigen fysieke veiligheid (*M* = 4.53, *d* = .78) en ervaren de fysieke veiligheid van anderen iets positiever (*M* = 2.67, *d* = .24).

Vergeleken met de voorgaande meting wordt de totale veiligheid bij de huidige meting niet noemenswaardig verschillend ervaren (*M* = 4.23, *d* = -.19). De leerlingen ervaren sinds de vorige meting wel veel minder fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.67, *d* = -.81). Daarentegen ervaren zij wel een iets veiligere atmosfeer (*M* = 4.90, *d* = .40) en iets meer eigen fysieke veiligheid (*M* = 4.53, *d* = .27).

De leerlingen uit klas Rood beoordelen alle elementen met hoge rapportcijfers. Het hoogste cijfer kennen zij toe aan het element *De ondersteuning van de docent* (*M* = 10). De leerlingen lichten hierover toe: "Hij geeft goed les hij leert ons goed" en "Hij geeft goed les". Ook over de elementen*: Wat je hier leert* (*M* = 9.6), *De regels in de klas* (*M* = 9.6), *De sfeer in de klas* (*M* = 9.4) en *De eerlijkheid in de klas* (*M* = 8.7) worden met hoge cijfers beoordeeld. Over wat je hier leert wordt toegelicht: "Het is goed voor me toekomst" en "De uitleg is gewoon duidelijk, daar leren we van". Over de sfeer in de klas schrijven de leerlingen "Heel gezellig". Het laagste cijfer, maar alsnog ruim voldoende, wordt toegekend aan het element *De veiligheid op school* (*M* = 7.7). Hierover lichten de leerlingen toe: "Aan de andere kant wel minder, maar aan deze kant goed" en "Omdat er soms word bedreigd". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 5c.

Klas Groen

De resultaten voor de leerlingen van klas Groen (*n* = 9) zijn weergegeven in tabel 6a t/m 6c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen als minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.12, *d* = -.51). Er wordt minder ondersteuning van de docent ervaren (*M* = 3.09, *d* = -.59), een iets minder positieve leeratmosfeer in de klas (*M* = 2.53, *d* = -.37) en een iets minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.44, *d* = -.30). Op de schalen *Groei in de klas* (*M* = 3.45, *d* = -.10) en *Disruptief gedrag* (*M* = 2.91, *d* = .05) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat door de leerlingen van klas Groen als veel negatiever ervaren (*M* = 3.12, *d* = -1.46). Er wordt met name veel minder ondersteuning van de docent ervaren (*M* = 3.09, *d* = -1.66) en veel minder mogelijkheid tot groei (*M* = 3.45, *d* = -1.21). Daarnaast ervaren de leerlingen bij de huidige meting ook een iets minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.44, *d* = -.45). Op de schalen *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.53, *d* = -.19) en *Disruptief gedrag* (*M* = 2.91, *d* = .05) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

De totale veiligheid wordt door de leerlingen van klas Groen als minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.27, *d* = -.63). De leerlingen ervaren een minder veilige atmosfeer (*M* = 2.90, *d* = -.71). Op de schalen *Ander fysieke veiligheid* (*M* = 2.56, *d* = .07) en *Eigen fysieke veiligheid* (*M* = 3.94, *d* = .05) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

Vergeleken met de voorgaande meting wordt de totale veiligheid bij de huidige meting als veel minder positief ervaren (*M* = 3.27, *d* = -.80). Er wordt met name een veel minder veilige atmosfeer ervaren (*M* = 2.90, *d* = -1.68), dit komt met name door de lage score op de items "*We bespreken in de*

klas hoe we met elkaar omgaan" (*M* =2.38) en *"De leraren zorgen ervoor dat ruzies worden uitgesproken"* (*M* = 2.78) iets minder fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.56, *d* = -.48). Op de schaal *Eigen fysieke veiligheid* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen (*M* = 3.94, *d* = .14).

De leerlingen van klas Groen beoordelen alle rapportelementen met een voldoende. Het hoogste cijfer wordt toegekend aan wat je hier leert (*M* = 6.7). De leerlingen lichten hierbij toe "Dat is handig voor de toekomst", maar ook "Het is wel vaak hetzelfde wat we leren op school". Over de ondersteuning van de docent (*M* = 6.4) schrijft een leerling "Want ze helpen je wanneer het nodig is". Ook de sfeer in de klas (*M* = 6.3), de eerlijkheid in de klas (*M* = 6.2) en de regels in de klas (*M* = 6.0) worden allen met een voldoende beoordeeld. De veiligheid op school wordt met het laagste cijfer beoordeeld (*M* = 5.9). Over de veiligheid schrijft een leerling "Soms wordt er gevochten". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 6c.

Klas Oranje

De resultaten voor de leerlingen van klas Oranje (*n* = 10) zijn weergegeven in tabel 7a t/m 7c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Oranje niet noemenswaardig verschillend ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.44, *d* = .16). De leerlingen ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde een minder positieve leeratmosfeer in de klas (*M* = 2.20, *d* = -.73), iets meer disruptief gedrag (*M* = 3.44, *d* = .49) en iets minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 3.93, *d* = .42). Op de schalen *Ondersteuning docent* (*M* = 3.56, *d* = -.16) en *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.63, *d* = -.11) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen het totale leerklimaat als iets minder positief bij de huidige meting (*M* = 3.44, *d* = -.40). De leerlingen ervaren minder ondersteuning van de docent (*M* = 3.56, *d* = -.73) en minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 3.93, *d* = -.53). Daarnaast wordt er een iets minder positieve leeratmosfeer in de klas ervaren (*M* = 2.20, *d* = -.33), iets meer disruptief gedrag (*M* = 3.44, *d* = .30) en een iets minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.63, *d* = -.20).

De totale veiligheid wordt door de leerlingen als iets negatiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.32, *d* = -.30). De leerlingen ervaren minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.28, *d* = -.51). Op de schalen *Ander fysieke veiligheid* (*M* = 2.58, *d* = .10) en *Veilige atmosfeer* (*M* = 3.44, *d* = -.04) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

Vergeleken met de vorige meting wordt de totale veiligheid als iets minder positief ervaren door de leerlingen van klas Oranje (*M* = 3.32, *d* = -.30). De leerlingen ervaren bij de huidige meting minder fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.58, *d* = -.57), een iets minder veilige atmosfeer (*M* = 3.44, *d* = -.44) en iets minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.28, *d* = -.31).

Het hoogste rapportcijfer wordt door de leerlingen gegeven aan het element *De ondersteuning van de docent* (*M* = 7.4). Hierbij lichten de leerlingen toe: "Gewoon", maar ook "Er wordt niet vaak geholpen". De elementen *De regels in de klas* (*M* = 7.2), *Eerlijkheid in de klas* (*M* = 6.6), *Wat je hier leert* (*M* = 6.5) en *De veiligheid op school* (*M* = 6.0) worden ook met een voldoende beoordeeld. Over wat je hier leert lichten de leerlingen toe: "Ik pak soms dingen mee" en "Beter Nederlands". Omtrent de veiligheid lichten de leerlingen toe: "Veilig genoeg" en "In de gang is het soms onveilig, maar heel soms". De sfeer in de klas krijgt een onvoldoende (*M* = 4.7).

Hierover lichten de leerlingen toe: "Altijd lawaai, nooit stil alleen pesten", maar ook "Soms is het wel gezellig in de klas". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 7c.

NB. Van de klas Donkerblauw heeft slechts een jongere deelgenomen aan het leerklimaatonderzoek en twee jongeren hebben rapportcijfers gegeven. Om deze reden kunnen er geen resultaten voor deze klas worden berekend.

Klas Wit

De resultaten voor de leerlingen van klas Wit (*n* = 4) zijn weergegeven in tabel 8a t/m 8c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Wit als iets positiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.57, *d* = .48). Er wordt met name veel meer ondersteuning van de docent

ervaren (*M* = 4.70, *d* = 1.06), dit komt met name door de maximale score (*M*=5.0) op de items: *"De leraren geven goed les", De leraren helpen mij als ik het moeilijk vind"* en *"De leraren zeggen het als ik het goed doe*". Daarnaast wordt er iets meer mogelijkheid tot groei in de klas ervaren (M = 3.95, *d* = .36) en iets minder disruptief gedrag (*M* = 2.53, *d* = -.28). Op de schalen *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.83, *d* =.11) en *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.94, *d* = .05) zijn geen noemenswaardige verschillen waarneembaar.

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen het leerklimaat als positiever (*M* = 3.57, *d* = .54). Er wordt met name een veel positievere leeratmosfeer in de klas ervaren (*M* = 2.94, *d* = 1.21), dit komt met name door de lage score op het item "*Ik kan niet opletten in de klas*"(*M* = 2.50). De schaal *"Ondersteuning van de docent"* (*M* = 4.70, *d* = .93) scoort hoog, dit komt met name door de maximale scores op de items "*De leraren geven goed les*" en "*De Leraren helpen mij als ik het moeilijk vind"* en "*De leraren zeggen het als ik het goed doe*" (*M* = 5.0). Daarnaast ervaren de leerlingen minder disruptief gedrag (*M* = 2.53, *d* = -.68) en een iets positievere groepsdynamiek (*M* = 3.83, *d* = .41). Op de schaal *Groei in de klas* (*M* = 3.95, *d* = -.02) wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen tussen de vorige en huidige meting.

De resultaten van de totale veiligheid en schaal *Ander fysieke veiligheid* kunnen niet beschreven worden omdat slechts één leerling alle veiligheid-items heeft ingevuld. De leerlingen uit klas Wit ervaren iets meer eigen fysieke veiligheid vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 4.13, *d* = .32). Op de schaal *Veilige atmosfeer* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen (*M* = 3.62, *d* = .15).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen van klas Wit veel minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 4.13, *d* = -1.18), dit komt met name door de hoge score van de voorgaande meting en de wat lagere score op het item "*Ik voel me veilig op straat in de buurt van school*" (*M* = 3.50). Daarentegen ervaren de leerlingen wel een iets veiligere atmosfeer bij de huidige meting (*M* = 3.62, *d* = .49).

Het hoogste rapportcijfer wordt door de leerlingen van klas Wit toegekend aan de ondersteuning van de docent (*M* = 8.5). Hier lichten de leerlingen toe "Ze help mij met mijn toekomst voucher die ik niet goed begrijp" en "Ze doet wel haar best hoor". De sfeer in de klas (*M* = 6.5), de regels in de klas (*M* = 6.5) en wat je hier leert (*M* = 6.0) worden allen beoordeeld met een gemiddeld cijfer van zes of hoger. Over de sfeer wordt toegelicht: "Gezellig" en "Af en toe druk waar ik zelf ook druk van word". De eerlijkheid in de klas wordt met een krappe voldoende beoordeeld (*M* = 5.8). Hierover wordt toegelicht: "Niemand liegt", maar ook "Eigenlijk een nul maar die stond nergens" en "Vaak smoesjes over telefoons". De veiligheid op school wordt als onvoldoende beoordeeld (*M* = 5.4). over de veiligheid licht een leerling toe: "Ze kunnen geen veiligheid bieden". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 8c.

N.B. De resultaten van klas Roze kunnen niet beschreven worden omdat slechts twee leerlingen uit deze klas aan het leerklimaatonderzoek hebben deelgenomen.

Klas Turquoise

De resultaten voor de leerlingen van klas Turquoise (*n* = 9) zijn weergegeven in tabel 9a t/m 9c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen als veel positiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.76, *d* = .81). De leerlingen ervaren met name veel meer ondersteuning van de docent (*M* = 4.62, *d* = .94), dit komt met name door de hoge score de items "*De leraren geven goed les*" (*M* = 4.78) en "*De leraren helpen mij met de problemen*" (*M* = 4.78). Tevens ervaren de jongeren meer groei in de klas (*M* = 4.33, *d* = .81), dit komt vooral door de hoge score op het item "School is belangrijk voor een goede toekomst" (*M* = 4.89). Daarnaast wordt er een iets positievere leeratmosfeer in de klas ervaren (*M* = 3.28, *d* = .37). Op de schalen *Disruptief gedrag* (*M* = 2.73, *d* = -.10) en *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.72, *d* = .00) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen vergeleken met het schoolgemiddelde.

Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat niet noemenswaardig verschillend ervaren bij de huidige meting (*M* = 3.76, *d* = -.11). Ook op de afzonderlijke schalen van het

leerklimaat worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen: *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 3.28, *d* = -.15), *Groei in de klas* (*M* = 4.33, *d* = -.08), *Ondersteuning docent* (*M* = 4.62, *d* = -.06), *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.72, *d* = -.03), *Disruptief gedrag* (*M* = 2.73, *d* = -.01).

De totale veiligheid wordt door de leerlingen van klas Turquoise als meer positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.92, *d* = .77). De leerlingen ervaren de atmosfeer als veiliger (*M* = 4.08, *d* = .78). Daarnaast wordt er iets meer eigen fysieke veiligheid (*M* = 4.25, *d* = .44) en iets meer fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.69, *d* = .36) ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde.

Vergeleken met de voorgaande meting wordt de totale veiligheid bij de huidige meting positiever ervaren (*M* = 3.92, *d* = .56). De leerlingen ervaren wel iets minder fysieke veiligheid voor anderen bij de huidige meting (*M* = 2.69, *d* = -.41). Daarentegen wordt er iets meer eigen fysieke veiligheid ervaren (*M* = 4.25, *d* = .38) en wordt de atmosfeer als iets veiliger ervaren (*M* = 4.08, *d* = .24).

Het hoogste rapportcijfer wordt door de leerlingen van klas Turquoise toegekend aan de regels in de klas (*M* = 8.6). Over de regels in de klas lichten de leerlingen toe: “Als je je niet aan de regels houdt word je weggestuurd” en “Er hadden wat meer regels bij mogen komen”, maar ook “Bijna niemand houdt zich eraan”. Ook de ondersteuning van de docent (*M* = 8.0) wordt beoordeeld met een hoog cijfer. Omtrent de ondersteuning van de docent wordt er toegelicht: “Als je vragen hebt krijg je antwoord”, “Goed les geeft en uitleg” en “Wij doen heel veel klassikaal”. De elementen *De sfeer in de klas* (*M* = 7.9), *De eerlijkheid in de klas* (*M* = 7.1) en *Wat je hier leert* (*M* = 7.0) worden allen beoordeeld met een cijfer van zeven en hoger. Over de sfeer in de klas wordt toegelicht: “Gezellig”, maar ook “Er word veel gepest en geslagen”. Omtrent wat je hier leert schrijven de leerlingen: “Goede dingen voor later”, maar ook “Je leert te weinig”. Het laagste cijfer wordt toegekend aan de veiligheid op school (*M* = 6.9). Over de veiligheid lichten de leerlingen toe: “Ik voel me veilig”, maar ook “Er word soms met de dood gedreigd”. De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 9c.

Klas Oker

De resultaten voor de leerlingen van klas Oker (*n* = 9) zijn weergegeven in tabel 10a t/m 10c. Van klas Oker zijn geen gegevens bekend van de voorgaande meting. Om deze reden kunnen de voorgaande en huidige meting niet met elkaar vergeleken worden. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Oker tijdens dit meetmoment negatiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.02, *d* = -.71). Er wordt veel minder mogelijkheid tot groei in de klas ervaren door de leerlingen (*M* = 2.48, *d* = -1.10), dit komt met name door de lage scores op de items “*Ik leer hier goede dingen op school”* (*M* = 1,20) en “*Wat ik hier op school leer is nuttig voor mijn toekomst”* (*M* = 1.60). Daarnaast ervaren de leerlingen minder ondersteuning van de docent (*M* = 3.08, *d* = -.51), maar wel een positievere groepsdynamiek (*M* = 4.15, *d* = .51). Op de schalen *Disruptief gedrag* (*M* = 2.64, *d* = -.14) en *Leeratmosfeer in de klas* (*M* = 2.95, *d* = .04) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

De totale veiligheid wordt iets minder positief ervaren (*M* = 3.30, *d* = -.39) in vergelijking met het instellingsgemiddelde. De leerlingen van klas Oker ervaren wel veel meer eigen fysieke veiligheid (*M* = 4.60, *d* = .90) en iets meer fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.69, *d* = .23). Daarentegen wordt er een minder veilige atmosfeer ervaren (*M* = 2.94, *d* = -.58).

Het hoogste rapportcijfer wordt door de leerlingen van klas Oker toegekend aan het element *De sfeer in de klas* (*M* = 6.6). Hierbij lichten de leerlingen toe “Het is gewoon goed” en “Gaat wel”. De ondersteuning van de docent wordt met een krappe voldoende beoordeeld (*M* = 5.6). De leerlingen lichten over de ondersteuning van de docent toe “Ze helpen je met een probleem” en “Goed”. De veiligheid op school (*M* = 5.4), eerlijkheid in de klas (*M* = 4.8) en de regels in de klas (*M* = 4.4) worden als onvoldoende beoordeeld. Over de veiligheid op school schrijven de leerlingen: “Het is veilig op school” en “Beetje veilig”. Omtrent de regels in de klas wordt er toegelicht: “Iedereen houdt eraan”, maar ook “Niemand houdt zich eraan”. Het laagste cijfer wordt toegekend aan wat je hier leert (*M* = 2.2). Over wat je hier leert lichten de leerlingen toe: “Je leert niet veel als je dingen al begrijpt en dat je geen diploma krijgt” en “Ik leer niks”. De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 10c.

Klas Zwart

De resultaten voor de leerlingen van klas Zwart (*n* = 6) zijn weergegeven in tabel 11a t/m 11c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Zwart veel minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 2.86, *d* = -.90). Er wordt minder disruptief gedrag ervaren door de leerlingen van klas Zwart (*M* = 1.92, *d* = -.72). Daarentegen ervaren de leerlingen wel minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 2.93, *d* = -.60) en een iets negatievere leeratmosfeer (*M* = 2.46, *d* = -.37). Op de schalen *Positieve groepsdynamiek* (*M* = 3.75, *d* = .04) en *Ondersteuning docent* (*M* = 3.73, *d* = .00) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen vergeleken met het schoolgemiddelde.

Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat door de leerlingen van klas Zwart negatiever ervaren bij de huidige meting (*M* = 2.86, *d* = -.57). De leerlingen ervaren voornamelijk een veel minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.75, *d* = -1.00), dit komt met name doordat de score bij de vorige meting hoger was (*M* = 4.36). Bij de verschillende items geen duidelijke afwijking te vinden. Daarnaast wordt er een iets negatievere leeratmosfeer in de klas ervaren (*M* = 2.46, *d* = -.33) en iets minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 2.93, *d* = -.22). Op de schalen *Ondersteuning docent* (*M* = 3.73, *d* = -.06) en *Disruptief gedrag* (*M* = 1.92, *d* = .03) worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen.

De totale veiligheid wordt door de leerlingen van klas Zwart negatiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.13, *d* = -.68). De leerlingen ervaren met name veel minder fysieke veiligheid van anderen (*M* = 2.05, *d* = -1.07), dit komt met name door de lage score op de items "*Andere leerlingen worden wel eens bedreigd op school" (M*= 2.80) en "*Leerlingen zijn veilig in de buurt van de school*" (M = 2.83) daarentegen wordt er wel iets meer eigen fysieke veiligheid ervaren (*M* = 4.20, *d* = .38). Op de schaal *Veilige atmosfeer* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.31, *d* = -.16).

Vergeleken met de voorgaande meting wordt de totale veiligheid door de leerlingen bij de huidige meting als veel negatiever ervaren (*M* = 3.13, *d* = -1.06). De leerlingen ervaren met name veel minder fysiek veiligheid voor anderen (*M* = 2.05, *d* = -4.90), dit komt ook met name doordat de vorige meeting een redelijk hoge score had. Daarnaast wordt er iets minder eigen fysieke veiligheid ervaren (*M* = 4.20, *d* = -.48). Op de schaal *Veilige atmosfeer* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met de voorgaande meting (*M* = 3.31, *d* = -.11).

Het hoogste rapportcijfer wordt door de leerlingen van klas Zwart toegekend aan de ondersteuning van de docent (*M* = 7.2). Als toelichting schrijven de leerlingen: "Ze is een goede leraar ze help graag", maar ook "Ze hebben de leerlingen niet onder controle". De veiligheid op school (*M* = 6.5) en de regels in de klas (*M* = 6.0) worden met een gemiddeld cijfer van zes en hoger beoordeeld. Omtrent de veiligheid lichten de leerlingen toe: "Ik voel me veilig ik weet niet hoe een ander daar over denkt" en "Weet maar nooit". De sfeer in de klas (*M* = 5.8) en de eerlijkheid in de klas (*M* = 5.5) worden beide met een krappe voldoende beoordeeld.

Over de eerlijkheid in de klas lichten de leerlingen toe: "Niet iedereen is loyaal naar elkaar" en "Soms verschilt per persoon". Wat je hier leert wordt als onvoldoende beoordeeld (*M* = 4.8). Hier lichten de leerlingen over toe: "Ik leer dingen die ik al weet" en "Niks". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 11c.

Klas Lime

De resultaten voor de leerlingen van klas Lime (*n* = 7) zijn weergegeven in tabel 12a t/m 12c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Lime als veel minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 2.67, *d* = -1.62). Er wordt veel minder ondersteuning van de docent (*M* = 2.50, *d* = -1.15), een veel negatievere leeratmosfeer in de klas (*M* = 1.96, *d* = -1.00) dit komt met name door de bevestiging op de items "*Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas"(M* = 4.29) en *"De klas is nooit stil"* (*M* = 4.29). Daarnaast ervaren de jongeren veel minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 2.60, *d* = -.99), dit komt met name door de lage score op het item *"Wat ik hier op school leer is nuttig voor mijn toekomst"* (M = 1.71) Daarnaast ervaren de leerlingen een minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.08, *d* = -.66) en meer disruptief gedrag (*M* = 3.60, *d* = .63) vergeleken met het schoolgemiddelde.

De resultaten omtrent de totale veiligheid en de schaal *Ander fysieke veiligheid* kunnen niet worden beschreven omdat geen van de leerlingen alle veiligheids-items heeft ingevuld.

De leerlingen van klas Lime ervaren een veel minder veilige atmosfeer vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 2.57, *d* = -1.14). Op de schaal *Eigen fysieke veiligheid* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen (*M* = 3.64, *d* = -.17).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen bij de huidige meting een veel minder veilige atmosfeer (*M* = 2.57, *d* = -2.00), dit komt met name door de lage score op het item "*Leerlingen hebben respect voor elkaar"* (*M* = 2.17). Ook wordt er bij de huidige meting minder eigen fysieke veiligheid ervaren door de leerlingen (*M* = 3.64, *d* = -.17).

De leerlingen van klas Lime beoordelen alle rapportcijferelementen als onvoldoende. De hoogste cijfers worden toegekend aan de ondersteuning van de docent (*M* = 5.4) en de regels in de klas (*M* = 5.4). Over de ondersteuning van de docent lichten de leerlingen toe: "Ik word goed geholpen" en "Ze helpen wel maar het lijkt alsof het hun niet boeit", maar ook "Ik word niet goed geholpen" en "Ze zijn niet aan het helpen". Over de sfeer in de klas (*M* = 5.2) lichten de leerlingen toe: "Het is vaak druk" en "Soms wordt er gepest en uitgedaagd". Over de elementen *Wat je hier leert* (*M* = 4.6) en *De eerlijkheid in de klas* (*M* = 4.3) worden beide met een onvoldoende beoordeeld. Omtrent wat je hier leert lichten de leerlingen toe: "Niks" en "Je krijgt les als de basisschool dus je komt niet vooruit". Het laagste cijfer wordt toegekend aan de veiligheid op school (*M* = 3.7). Hierover schrijven de jongeren: "Sommige lopen met messen en soms wordt er geslagen" en "Iedereen heeft schijt". De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 12c.

Klas Grijs

De resultaten voor de leerlingen van klas Grijs (*n* = 8) zijn weergegeven in tabel 13a t/m 13c. Het totale leerklimaat wordt door de leerlingen van klas Grijs positiever ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.71, *d* = .74). De leerlingen ervaren met name veel meer ondersteuning van de docent (*M* = 4.63, *d* = .94), met name scoort het item "*De leraren helpen mij als ik het moeilijk vind*" hoog (*M* = 4.88). Daarnaast ervaren de leerlingen een positievere leeratmosfeer in de klas (*M* = 3.38, *d* = .50), iets meer mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 4.03, *d* = .45) en iets minder disruptief gedrag (*M* = 2.45, *d* = -.41). Op de schaal *Positieve groepsdynamiek* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.81, *d* = .10).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de leerlingen van klas Grijs het totale leerklimaat bij de huidige meting als iets minder positief (*M* = 3.71, *d* = -.39). De leerlingen ervaren minder mogelijkheid tot groei in de klas (*M* = 4.03, *d* = -.71), meer disruptief gedrag (*M* = 2.45, *d* = .58) en een minder positieve groepsdynamiek (*M* = 3.81, *d* = -.51). Daarnaast ervaren de leerlingen bij de huidige meting iets minder ondersteuning van de docent (*M* = 4.63, *d* = -.32) en een iets negatievere leeratmosfeer in de klas (*M* = 3.38, *d* = -.27).

De totale veiligheid wordt door de leerlingen van klas Grijs als iets minder positief ervaren vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 3.43, *d* = -.28). Er wordt wel een meer veilige atmosfeer ervaren (*M* = 4.02, *d* = .67), maar iets minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.63, *d* = -.30). Op de schaal *Ander fysieke veiligheid* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met het schoolgemiddelde (*M* = 2.43, *d* = -.16).

Vergeleken met de voorgaande meting wordt de totale veiligheid als veel minder positief ervaren bij de huidige meting (*M* = 3.43, *d* = -2.29). De leerlingen ervaren veel minder fysieke veiligheid voor anderen (*M* = 2.43, *d* = -2.17), dit komt met name door de lage score op het item "*Leerlingen zijn veilig in de buurt van de school"* (*M* = 3,13). Daarnaast ervaren de jongeren veel minder eigen fysieke veiligheid (*M* = 3.63, *d* = -1.44), dit komt door de bevestigende score op het item "*Ik word wel eens bedreigd op school"* (*M*=2.63) en ervaren de jongeren een veel minder veilige atmosfeer (*M* = 4.02, *d* = -1.32).Dit is vooral door de wat lagere scores op de items "Leerlingen hebben respect voor elkaar" (M = 3.63 en "De leerlingen hebben respect voor de leraren" (M = 3.88).

De leerlingen van klas Grijs beoordelen alle rapportcijferelementen met een voldoende. Het hoogste cijfer wordt toegekend aan de ondersteuning van de docent (*M* = 8.8). Over de ondersteuning van de docent wordt als toelichting gegeven "Je krijgt goed uitleg" en "Het wordt goed uitgelegd zodat ik het gelijk snap". Over de regels in de klas (*M* = 8.4) lichten de leerlingen toe: "We houden ons aan de regels" en "Dat is best goed". De sfeer in de klas (*M* = 7.8), wat je hier leert (*M* = 7.5), de eerlijkheid in de klas (*M* = 7.0) en de veiligheid op school (*M* = 7.0) worden beoordeeld met een ruime voldoende.

Over wat je hier leert lichten de leerlingen toe: “Het is allemaal best goed” en “Meeste dingen weet ik al. Het mag wat hoger”. Omtrent de eerlijkheid in de klas word er toegelicht: “Vaak wordt alles eerlijk gezegd” en “Iedereen moet eerlijk zijn van de mentor”, maar ook “Soms onterecht beschuldigd” en “Dat is niet zo goed”. De overige toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven op de rapportcijfers zijn weergegeven in tabel 13c.

Resultaten: analyse van de werkklimaatvragenlijsten

1. Het werkklimaat

In Tabel 14a (zie bijlage) zijn de onderzoeksresultaten van het ervaren werkklimaat van de medewerkers (*n* = 15) van het Schreuder College weergeven. Helaas hebben slechts 15 medewerkers meegedaan aan het onderzoek, ondanks de herhaaldelijk gestuurde herinneringen.

De medewerkers ervaren meer economische contractvervulling (*M* = 3.53, *d* = .77) en meer sociaal emotionele contractvervulling (*M* = 4.31, *d* = .62) vergeleken met de referentiegroep. Daarnaast ervaren de medewerkers iets meer ontwikkelingscontractvervulling (*M* = 3.29, *d* = .47), iets meer toekomstperspectief (*M* = 3.15, *d* = .24), iets minder proactief gedrag (*M* = 4.54, *d* = -.24) en iets minder extrarolverplichtingen (*M* = 4.19, *d* = -.22). Op de schaal *Inrolverplichtingen* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met de referentiegroep (*M* = 4.59, *d* = .19).

De medewerkers ervaren van de schoolleider veel meer controlerend leiderschap (*M* = 4.42, *d* = 1.04), minder passief leiderschap (*M* = 1.89, *d* = -.52) en iets meer inspirerend leiderschap (*M* = 3.98, *d* = .23) vergeleken met de referentiegroep. De hoge schaalscore op *Controlerend leiderschap door de schoolleider* wordt vooral veroorzaakt door een hoge score op het item “Mijn teamleider is waakzaam ten aanzien van het niet behalen van normen” (*M* = 4.71).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de medewerkers iets meer controlerend leiderschap (*M* = 4.42, *d* = .34) en iets meer passief leiderschap (*M* = 1.89, *d* = .27) van de schoolleider. Op de schaal *Inspirerend leiderschap* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met de voorgaande meting (*M* = 3.98, *d* = .12).

De medewerkers ervaren van de gedragswetenschapper meer controlerend leiderschap (*M* = 3.73, *d* = .68) en iets meer inspirerend leiderschap (*M* = 3.50, *d* = .25). Daarnaast wordt er iets minder passief leiderschap ervaren vergeleken met de referentiegroep (*M* = 2.29, *d* = -.38).

Vergeleken met de voorgaande meting wordt er iets meer passief leiderschap (*M* = 2.29, *d* = .31) en iets meer controlerend leiderschap (*M* = 3.73, *d* = .25) ervaren van de gedragswetenschapper. Op de schaal Inspirerend leiderschap wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen vergeleken met de voorgaande meting (*M* = 3.98, *d* = .12).

De medewerkers ervaren vergeleken met referentiegroep meer positief team functioneren (M = 4.09, d = .58) en iets minder negatief team functioneren (*M* = 2.85, *d* = -.34).

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de medewerkers veel meer positief team functioneren (*M* = 4.09, *d* = .97). Dit komt vooral door hoge scores op de items “Ik deel informatie met mijn collega’s” (*M* = 4.67), “Teamleden kunnen onverwachte situaties goed hanteren” (*M* = 4.40) en “Er wordt gezamenlijk naar overeenstemming gezocht” (*M* = 4.40). Op de schaal *Negatief team functioneren* wordt geen noemenswaardig verschil waargenomen (*M* = 2.85, *d* = -.07).

De medewerkers ervaren een veel positievere organisatiecultuur vergeleken met de referentiegroep (*M* = 4.19, *d* = .87). Dit komt vooral door hoge scores op de items “Gezelligheid in de klas vind ik heel belangrijk” (*M* = 4.67) en “Ik doe mijn best om vernieuwing te ondersteunen” (*M* = 4.53). Er wordt meer vermijdende conflicthantering (*M* = 2.64, *d* = .76), maar ook meer probleemoplossende conflicthantering (*M* = 4.25, *d* = .68). Daarnaast ervaren de medewerkers een positievere werkomgeving (*M* = 4.05, *d* = .60), meer tevredenheid (*M* = 4.51, *d* = .59), meer commitment (*M* = 3.82, *d* = .53) en iets meer gedeelde visie (*M* = 4.16, *d* = .34) vergeleken met de referentiegroep.

Vergeleken met de voorgaande meting ervaren de medewerkers meer tevredenheid (*M* = 4.51, *d* = .57), iets meer werkdruk (*M* = 3.90, *d* = .48) en iets meer betrokkenheid (*M* = 4.66, *d* = .24).

De medewerkers beoordelen alle elementen met een voldoende (tabel 16b.). Het hoogste cijfer wordt toegekend aan de sfeer op school (*M* = 7.3). Het laagste cijfer wordt toegekend aan in hoeverre leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang (*M* = 6.4). Slechts één medewerker heeft een toelichting gegeven bij het geven van de rapportcijfers. De toelichtingen zijn weergegeven in tabel 16c.

2. Het leerklimaat

De medewerkers gevraagd om een rapportcijfer te geven aan de elementen van het leerklimaat, om op die manier in beeld te brengen hoe medewerkers denken dat de leerlingen het leerklimaat ervaren. Alle rapportcijfers zijn te vinden in tabel 14b en de toelichtingen erop in tabel 14c. Voor alle elementen wordt een voldoende gegeven. Het hoogste cijfer wordt gegeven aan het element *De Sfeer op school (M* = 7.3*).* Hier wordt onder andere op toegelicht: “Meer speelmogelijkheden (buiten) voor de kinderen en “Oefenen met sociaal gewenst gedrag in vrijere situaties”. Het laagste cijfer wordt gegeven aan het element *In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang (M* = 6.4*).* Hier wordt alleen op toegelicht: “Therapie”, dus het is niet duidelijk waarom op dit element het laagste rapportcijfer wordt gevonden.

Discussie

1. Bespreking van de resultaten

Leerklimaat

Het totale leerklimaat van het Schreuder College wordt door de leerlingen niet noemenswaardig anders ervaren vergeleken met de referentiegroep. Ook op de afzonderlijke schalen van het leerklimaat worden geen noemenswaardige verschillen waargenomen in vergelijking met de referentiegroep. Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat bij de huidige meting als iets negatiever ervaren. Dit komt met name doordat de leerlingen minder mogelijkheid tot groei in de klas ervaren en iets minder ondersteuning van de docenten.

Op de schaal *Totale veiligheid* is het resultaat in vergelijking met de referentiegroep nagenoeg gelijk, net als de scores op *Eigen fysieke veiligheid* en *Veilige atmosfeer*. De score van de jongeren op *Ander fysieke veiligheid* is wel lager. Vergeleken met de vorige meting is de score op *Totale veiligheid* nagenoeg gelijk gebleven. Echter in vergelijking met de vorige meting zijn de scores op *Ander fysieke veiligheid* lager geworden en ook de score op *Veilige atmosfeer* is iets lager.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende elementen van het leerklimaat geven zijn allen voldoende. Het hoogste cijfer wordt behaald op de ondersteuning van de docent en het laagste cijfer op de veiligheid op school.

Kijkend naar het leerklimaat op klasniveau (tabel 15) blijkt dat de klassen Rood, Turquoise, Grijs en Wit vergeleken met de totale leerklimaatscore van het Schreuder College bovengemiddeld scoren. De scores van de klassen Blauw en Oranje liggen rond het gemiddelde en de scores van de klassen Groen, Paars, Oker, Zwart en Bruin zijn lager dan het gemiddelde. De resultaten van de huidige meting laten zien dat de leerklimaatscores nu minder dicht bij elkaar liggen, wat betekent dat het leerklimaat tussen de afzonderlijke klassen meer van elkaar verschilt.

Tabel 15
Resultaten van het totale leerklimaat op klasniveau vergeleken met het schoolgemiddelde van het Schreuder College

Gemiddelde Totaalscore Leerklimaat *M* = 3.37	Klassen
Hoger dan het gemiddelde	Rood (*d* = 1.73) Turquoise (d = .81) Grijs (*d* = .74) Wit (*d* = .48)
Rond het gemiddelde	Blauw (*d* = .09) Oranje (*d* = .16)
Lager dan het gemiddelde	Groen (*d* = -.51) Paars (*d* = .-.60) Oker (*d* = -.71) Zwart (*d* = -.90) Bruin (*d* = -1.00) Lime (*d* = -1.62)

Ook voor het onderdeel veiligheid is deze vergelijking gemaakt (tabel 16). Hieruit blijkt dat de klassen Rood en Turquoise bovengemiddeld scoren vergeleken met de score op de schaal *Totale veiligheid* van het Schreuder College. De score van klas Blauw ligt rond het gemiddelde en de scores van de klassen Grijs, Oranje, Oker, Paars, Groen en Zwart liggen lager dan het gemiddelde. Deze klassen scoren op de elementen *Ander fysieke veiligheid* en op *Veilige atmosfeer* lager dan bij de vorige meting.

NB. Van de klassen Lime en Bruin kon helaas geen vergelijking met het instellingsgemiddelde worden gemaakt omdat geen van de leerlingen alle veiligheids-items hebben ingevuld.

Tabel 16
Resultaten van de totale veiligheid op klasniveau vergeleken met het schoolgemiddelde van het Schreuder College

Gemiddelde Veiligheidsscore *M* = 3.57	Klassen
Hoger dan het gemiddelde	Rood (*d* = 1.39) Turquoise (*d* = .77)
Rond het gemiddelde	Blauw (*d* = -.10)
Lager dan het gemiddelde	Grijs (*d* = -.28) Oranje (*d* = -.37) Oker (*d* = -.39) Paars (*d* = -.47) Groen (*d* = -.63) Zwart (*d* = -.68)

Geconcludeerd kan worden dat zowel de scores op *Totale leerklimaat* als *Totale veiligheid* niet noemenswaardig verschillen van de referentiegroep. Vergeleken met de voorgaande meting wordt het totale leerklimaat tijdens de huidige meting echter wel iets negatiever ervaren. Dit komt met name doordat de leerlingen minder mogelijkheid tot groei in de klas ervaren en iets minder ondersteuning van de docenten. Ook wordt de mate waarin andere leerlingen zich veilig voelen lager beoordeeld vergeleken met zowel de referentiegroep als met de vorige meting.

Werkklimaat
Uit de resultaten van het ervaren werkklimaat door medewerkers komt naar voren dat de medewerkers vergeleken met de referentiegroep tevreden zijn met het leiderschap vanuit de schoolleider en de gedragswetenschapper. Het team functioneren wordt vergeleken met de referentiegroep hoger beoordeeld. De medewerkers ervaren een veel positievere organisatiecultuur vergeleken met de referentiegroep, meer vermijdende conflicthantering maar ook meer probleemoplossende conflicthantering.

De medewerkers is ook gevraagd om de het leerklimaat voor de leerlingen met rapportcijfers te beoordelen. Voor alle elementen wordt een voldoende gegeven. Het hoogste cijfer wordt gegeven aan het element *De Sfeer op school* en het laagste cijfer wordt gegeven aan het element *In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang.* Het lastige bij het geven van rapportcijfers is dat het voor meerdere interpretaties mogelijk is. Daarom wordt het aangeraden om naar de gegeven toelichtingen te kijken in tabel 14c.

2. Beperkingen

Huidig onderzoek heeft helaas niet alle leerlingen van het Schreuder College kunnen bereiken. Ten tijde van de meting was een aantal leerlingen afwezig in verband met stage, incidenten of andere omstandigheden. Hierdoor was het niet mogelijk om voor de klassen Donkerblauw en Roze resultaten te berekenen en voor de klassen Bruin en Lime niet mogelijk om de resultaten voor de veiligheid te berekenen. Bij de overige klassen hebben wel voldoende jongeren meegedaan.

De respons op het werkklimaatonderzoek was niet hoog genoeg om onderscheid in functiegroepen te maken. Ondanks drie herinneringsmails is de respons op 15 medewerkers blijven steken.

Doordat de schaal van de leerklimaatvragenlijst tussen meting 1 (april 2014) en meting 2 (november 2014) van een 3-puntsschaal naar een 5-puntsschaal is gegaan, is het niet mogelijk om de resultaten van de drie metingen tegen elkaar af te zetten. Hierdoor is het nog niet mogelijk om een beeld te schetsen van de voortgang over afgelopen jaar.

3. Aanbevelingen

Het is positief dat zowel de resultaten op het leerklimaat als de veiligheid van het Schreuder College op het leerklimaat op gelijk niveau liggen met de referentiegroep. Tevens worden alle elementen van het leerklimaat gemiddeld met een voldoende beoordeeld. Wanneer echter wordt vergeleken met de vorige meting – november 2014 – dan is er een achteruitgang te zien. Dit komt vooral doordat er minder groei en ondersteuning wordt ervaren door de leerlingen. Ook beoordelen de leerlingen de fysieke veiligheid van andere leerlingen nu lager dan tijdens de vorige meting.

Om deze dalende lijn te keren wordt aangeraden om – vooral in de klassen Groen, Paars, Oker, Zwart, Bruin en Lime – met de docenten de resultaten te bestuderen. Middels observatiemomenten, feedbackgesprekken en/of intervisie kan vervolgens een traject gestart worden welke gericht is op het verbeteren van het leerklimaat in deze klassen. Tevens kunnen teamgesprekken naar aanleiding van dit onderzoek leiden tot zelfreflectie en bewustwording. Om dit optimaal te kunnen gebruiken wordt aangeraden om de kleurcodes die aan iedere klas zijn gegeven los te laten. De anonimiteit staat een open gesprek en gedeelde verantwoordelijkheid van het team in de weg. Belangrijk hierbij is om te benadrukken dat dit gebeurt om in de ‘ontwikkelstand’ te komen en dat het niet wordt gebruikt om individuele medewerkers op af te rekenen. Op die manier kunnen medewerkers zich veilig (blijven) voelen.

Het werkklimaatonderzoek is middels een online vragenlijst uitgezet. De respons van de medewerkers was deze keer erg laag. De respons kan verhoogd worden door deze op papier uit te zetten tijdens een teamvergadering bijvoorbeeld.

Net zoals tijdens het vorige onderzoek wordt aangeraden om specifiek aandacht te besteden aan het gevoel van veiligheid binnen de school. De jongeren beoordelen vooral de fysieke veiligheid van medeleerlingen negatief vergeleken met de vorige meting en de referentiegroep. Uit de toelichtingen die de leerlingen hebben gegeven blijkt dat er regelmatig sprake is van zowel verbaal als fysiek geweld, vooral in een bepaald deel van de school. Ook wordt er door een aantal leerlingen benoemd dat leerlingen messen bij zich dragen. Extra toezicht in het schoolgebouw kan bijdragen aan het gevoel van veiligheid.

Referenties

Anderson, G. J. (1970). Effects of classroom social climate on individual learning. *American Educational Research Journal, 7,* 135-152.

Anderson, J. R. (1982). Acquisition of cognitive skill. *Psychological Review, 89,* 369-406.

Bal, M., Jansen, P., Van der Velde, M., De Lange, A., & Rousseau, D. (2010). De rol van toekomstperspectief in het psychologisch contract van oudere werknemers. *Organisatie en Management, 84,* 381-394.

Bass, B. M., & Bass, R. (2009). *The Bass Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications.* The Free Press, New York, NY.

Beld, M., van der Helm, G. H. P., De Swart, J. & Stams, G. J. J. M (2013, submitted). Back to school, measuring classroom in (semi) secure and correctional prison schools.

Boekee, I. (2010). Angst de Baas, invloed van het therapeutisch leefmilieu op pedagogisch medewerkers binnen justitiële jeugdinrichting. (masterscriptie) Leiden: Hogeschool Leiden.

Bugental, D. (2009). Predicting and preventing Child Maltreatment, a biocognitive transactional approach. In: Sameroff, A.J. (ed.). *Transactional Models of Development.* Washington: APA.

Buljac, M., & Van Wijngaarden, J. (2009). De weg naar een effectiever werkend team. *Jeugd en Co Kennis, 3,* 23-26.

Centraal Bureau voor Statistiek (2012). Jaarboek in cijfers 2012. Op 1 februari 2013 verkregen via: http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/3036B4E1-A671-4C9E-95BF-90C0493B4CD9/0/2012f162pub.pdf

Clark Craig, S. (2004). Rehabilitation versus control: an organizational theory of prison management. *The Prison Yournal, 84,* 928-1148.

Cullen, F., & Gendreau, P. (2001). From nothing works to What Works: Changing professional ideology in the 21st century. *The Prison Journal, 81,* 313-338.

De Dreu, C. K. W., Giebels, E., & Van de Vliert, E. (1998). Social motives and trust in integrative negotiation: The disruptive effects of punitive capability. *Journal of Applied Psychology, 83,* 408-422.

Donkers, A., & Vermulst, A. A. (2011). *Klimaatschaal. Meetinstrument voor het vaststellen van het klimaat in de klas voor de bovenbouw van het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar onderwijs.* Oss/Uden.

Fast, N. J., & Chen, S. (2009). When the boss feels inadequate: Power, incompetence and aggression. *Psychological Science, 20,* 1406-1413.

Fiedler, F. E. (1964). A contingency model of leadership effectiveness. *Advances in Experimental Social Psychology, 1,* 149-190.

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1980). Work redesign. Reading, MA: Addison-Wesley.

Haslam, S. A., (2004). *Psychology* in organizations. The social identity approach. London: Sage.

Maras, P., Demetre, J., Moon, A., & Tolmie, A. (Eds.) (2012). *Psychology and antisocial behaviour in school.* Aberystwyth: Cambrian Printers.

Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E. A. (1989). Developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist, 44,* 329-335.

Ros, N. M., Van der Helm, G. H. P., Wissink, I., Stams, G. J. J. M., & Schaftenaar, P. (2013). Institutional climate and aggression in a secure psychiatric setting. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 24,* 713-727.

Rosenthal, R., & Jacobson, L. (1992). *Pygmalion in the classroom* (Expanded ed.). New York: Irvington.

Sameroff, A. (Eds). (2009). *The transactional model of development: How children and contexts shape each other.* Washington, DC: American Psychological Association.

Smits, J. A. E., & Vorst, H. C. M. (1994). *SchoolVragenLijst (SVL).* Amsterdam: Hartcourt Test Publishers.

Van der Helm, G. H. P. (2011). *First do no harm.* (proefschrift). Amsterdam: Vrije Universiteit.

Van der Helm, G. H. P., & Austmann, B. (2012). Meester en hulpverlener. De rol van de docent in de gesloten jeugdzorg.

Van der Helm, G. H. P., Matthys, W., Moonen, W., Giesen, N, Heijde, E. S., & Stams, G. J. J. M. (2013). Measuring inappropriate responses of adolescents to problematic social situations in secure institutional and correctional youth care: A validation study of the TOPS-A. *Journal of Interpersonal Violence, 28,* 1579-1595.

Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., Van der Stel, J. C., Van Langen, M. A. M., & Van der Laan, P. (2011d). Group climate and empathy in a sample of incarcerated boys. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 56*, 1149-1160.

Van der Helm, G. H. P., & Stams, G. J. J. M. (2012). Conflict and coping by incarcerated clients and group workers in secure residential facilities. In K. T. I. Oei & M. S. Groenhuijsen (Eds.), *Progression in Forensic Psychiatry: About Boundaries.* Amsterdam: Kluwer.

Van der Helm, G. H. P., Klapwijk, M., Stams, G. J. J. M., & Van der Laan, P. H. (2009). 'What works' for juvenile prisoners: the role of group climate in a youth prison. *Journal of Children's Services*, *4,* 36-48.

Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., & Van der Laan, P. H. (2011c). Measuring group climate in prison. *The Prison Journal, 91,* 158-177.

Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., Van Genabeek, M., & Van der Laan, P. H. (2011c). Group climate, personality, and self-reported aggression in incarcerated male youth. *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, *1,* 23-39.

Van der Helm, G. H. P., Boekee, I., Stams, G. J. J. M. & Laan, P. H., van der (2011a). Fear is the key. Keeping the balance between flexibility and control in Dutch youth prison. *Journal of Children's Service, 4,* 248-263.

Van der Helm, G. H. P., & Hanrath, J. (2011). *Wat werkt binnen de gesloten jeugdzorg.* Amsterdam: SWP.

Van der Helm, G. H. P., Van Tol, N., Van Scheppingen, L., Van Miert, V. S. L., Dekker, A. L., & Stams, G. J. J. M. (in press). Measuring team functioning in secure residential care: A validation study of the Pantrix.

Lambert, E. G., Altheimer, I., Hogan, N. L. & Barton-Bellessa, S. M. (2011). Correlates of Correctional Orientation in a Treatment -Oriented Prison: A Partial Test of Person-Environmental Fit Theory. *Criminal Justice and Behavior, 38,* 453-470.

Miers, A. C. (2010). *Bias or Reality? Negative perceptions of ambiguous social cues, social performance and physical arousal in socially anxious youth.* Leiden: Universiteit Leiden.

Ostrowsky, M. K. (2010). Are violent people more likely to have low self-esteem or high self-esteem? *Aggression and Violent Behavior, 15,* 69-75.

Perelman, A. M. & Clements, C. B. (2004). Beliefs about what works in juvenile rehabilitation. *The Prison Journal, 84,* 452-71.

Rousseau, D. M. (1995). *Psychological Contracts in Organizations. Understanding Written and Unwritten Agreements*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Sato, W., Uono, S., Matsuura, N., & Toichi, M. (2009). Misrecognition of facial expressions in delinquents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health, 3*, 627-636.

Schein, E. H. (1996). Culture: the missing concept in organization studies. *Administrative Science Quarterly, 41,* 229-240.

Schein, E. H. (1997). Organizational culture and leadership. San Francisco: Jossey-Bass.

Steenhuisen, E., Zwart, L., de, & Visser, J. (2011). Verloop in de jeugdzorg: cijfers en redenen van vertrek. Amsterdam: TNS Consult.

Thomaes, S., Bushman, B. J., Stegge, H., & Olthof, T. (2008). Trumping shame by blasts of noise: Narcissism, self-esteem, shame, and aggression in young adolescents. *Child Development, 79,* 1792-1801.

White, H. R., Shi, J., Hirschfield, P. , Mun, E. I., & Loeber, E. R. (2009). Effects of institutional confinement for delinquency on levels of anxiety and depression among male adolescents. *Youth Violence and Juvenile Justice, 8,* 295-313.

Witvliet, M., Van Lier, P. A. C., Brendgen, M., Koot, H. M., & Vitaro, F. (2010). Longitudinal associations between clique membership status and internalizing and externalizing problems during late childhood. *Journal of Clinical Child Adolescent Psychology, 39,* 693-704.

Zacher, H., Heusner. S., Schmitz, M., Zwierzanksa, M. M., & Frese, M. (2010). Focus on opportunities as a mediator of the relationships between age, job complexity, and work performance. *Journal of Vocational Behavior, 76,* 374-386.

Bijlage 1 - Tabellen Leerklimaat

Tabel 1a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van het Totale Schreuder College tijdens meting 3 (M3) in Vergelijking met de vorige meting (M2) en Referentiegroep Leerlingen van het VSO niet-residentieel (n = 389).

	Schreuder college (n = 96)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Ref. Groep*	*SD Ref. Groep*	***d* M2**	***d* Ref. Groep**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	90	3.73	1.27	94	4.18	.99	3.83	.98	**-.40**	**-.09**
Disruptief gedrag	88	2.85	1.27	94	2.98	1.11	2.80	1.18	**-.11**	**.04**
Positieve groepsdynamiek	88	3.72	.93	94	3.85	.86	3.84	.91	**-.15**	**-.13**
Leeratmosfeer in de klas	92	2.89	1.15	94	2.76	.99	2.73	.94	**.12**	**.15**
Groei in de klas	85	3.56	1.12	92	4.17	.82	3.70	1.00	**-.62**	**-.13**
Totaal leerklimaat	76	3.37	.54	90	3.61	.44	3.48	.69	**-.49**	**-.18**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	89	3.88	1.05	94	3.99	.91	4.06	.85	**-.11**	**-.19**
Ander fysieke veiligheid	46	2.51	.60	93	3.02	.77	3.21	.84	**-.74**	**-.96**
Veilige atmosfeer	86	3.48	1.00	92	3.73	.83	3.37	.85	**-.27**	**.12**
Totaal veiligheid	45	3.57	.60	89	3.60	.58	3.65	.59	**-.05**	**-.13**

Tabel 1b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen het Schreuder College tijdens meting 2 en meting 3

	Schreuder College (*n* = 96)				
Elementen van het leerklimaat	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*M M2*	*SD M2*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	93	7.2	2.33	7.9	1.79
Wat je hier leert	93	6.0	2.71	7.4	2.23
De sfeer in de klas	93	6.5	2.47	6.3	2.46
Eerlijkheid in de klas	92	6.0	2.62	5.9	2.54
De eerlijkheid van de regels in de klas	93	6.7	2.75	6.9	2.65
De veiligheid op school	93	5.8	2.66	6.4	2.48

Tabel 2a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Paars in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 9) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Paars (*n* = 7)								
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat									
Ondersteuning docent	7	2.11	1.39	8	3.70	1.04	3.73	1.27	**-1.30**	**-1.40**
Disruptief gedrag	6	4.03	.65	9	3.73	.68	2.85	1.27	**.45**	**1.16**
Positieve groepsdynamiek	7	3.04	.58	9	3.44	.76	3.72	.93	**-.59**	**-.80**
Leeratmosfeer in de klas	7	3.32	1.15	8	2.97	.41	2.89	1.15	**.41**	**.50**
Groei in de klas	7	2.89	1.24	9	3.69	1.04	3.56	1.12	**-.70**	**-.62**
Totaal leerklimaat	6	3.10	.46	8	3.54	.34	3.37	.54	**-1.09**	**-.60**
Veiligheid									
Eigen fysieke veiligheid	7	3.32	1.46	9	3.86	.91	3.88	1.05	**-.44**	**-.57**
Ander fysieke veiligheid	1	3.00	-	9	2.89	.85	2.51	.60	**-**	**.67**
Veilige atmosfeer	7	2.96	1.14	9	3.43	.56	3.48	1.00	**-0.52**	**-.64**
Totaal veiligheid	1	3.33	-	9	3.40	.41	3.57	.60	**-**	**-.47**

Tabel 2b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Paars

	Klas Paars (*n* = 7)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	7	5.6	2.75
Wat je hier leert	7	4.0	2.65
De sfeer in de klas	7	5.5	2.66
Eerlijkheid in de klas	7	5.4	2.17
De regels in de klas	7	6.9	2.79
De veiligheid op school	7	4.2	1.78

Tabel 2c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Paars

	Klas Paars (*n* = 7)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• Omdat ze ons wel een beetje • Ze geeft les soms schreeuwt ze • het is slecht • Omdat ze je soms helpen en soms ook niet • Ze geeft geen goede les • Ze helpen niet goed
Wat je hier leert	• Ik leer niks nuttig • je leert stomme veel te makkelijke dingen • stom • Want we horen dingen van ons niveau • Is allemaal te makkelijk • het werk is te makkelijk
De sfeer in de klas	• Soms goed soms slecht • Soms is het druk en soms is het rustig • is een beetje druk • het is heel vaak gezellig
De eerlijkheid in de klas	• Soms waarheid en soms niet • Ze liegen veel in de klas • geen antwoord • we praten over dingen dat echt zijn
De regels in de klas	• Ze zijn goed maar niemand houdt zich er aan, ik wel • Ze zijn goed maar ze kunnen beter • de juf maakt zelf regels • er zijn goede regels inde klas
Veiligheid op school	• Ze slaan • er word vaak vuurwerk afgestoken • niet de juf slaat je gewoon • het is niet veilig soms is het veilig

Tabel 3a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Blauw in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 8) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Blauw (*n* = 8)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	8	4.13	1.40	8	4.65	.42	3.73	1.27	**-.50**	**.30**
Disruptief gedrag	7	3.00	1.23	8	3.60	1.08	2.85	1.27	**-.52**	**.12**
Positieve groepsdynamiek	8	3.97	.84	8	3.88	.94	3.72	.93	**.10**	**.28**
Leeratmosfeer in de klas	8	2.75	1.16	8	2.56	.75	2.89	1.15	**.19**	**-.12**
Groei in de klas	6	3.33	.99	6	3.93	.37	3.56	1.12	**-.80**	**-.22**
Totaal leerklimaat	5	3.41	.28	6	3.85	.27	3.37	.54	**-1.60**	**.09**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	8	3.63	1.01	8	4.06	1.47	3.88	1.05	**-.34**	**-.24**
Ander fysieke veiligheid	4	2.25	.35	8	2.63	.90	2.51	.60	**-.56**	**-.53**
Veilige atmosfeer	8	3.68	.53	8	3.80	.70	3.48	1.00	**-.19**	**.25**
Totaal veiligheid	4	3.52	.33	8	3.56	.80	3.57	.60	**-.07**	**-.10**

Tabel 3b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Blauw

Klas Blauw (*n* = 8)			
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	8	7.4	1.30
Wat je hier leert	8	4.9	2.03
De sfeer in de klas	8	6.6	2.00
Eerlijkheid in de klas	8	5.9	2.75
De regels in de klas	8	5.4	2.56
De veiligheid op school	8	5.0	3.21

Tabel 3c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Blauw

	Klas Blauw (*n* = 8)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• dat de leerraar het goed doet • gewoon • ze legen het duidelijk uit wat je moet doen
Wat je hier leert	• veel • daarom • Het wordt wel steeds beter • soms leren we niet zoveel maar meestal wel
De sfeer in de klas	• goed • ertussenin • ja best gezellig
De eerlijkheid in de klas	• goed • soms • soms niet hellemaal
De regels in de klas	• kan wat beter • gewoon • ze zijn best duidelijk
Veiligheid op school	• goed • niet altijd • Wordt vaak gevochten en gedreigd • Soms is het veilig op school

Tabel 4a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Bruin in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 9) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Bruin (*n* = 6)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	6	3.07	1.10	9	3.56	1.16	3.73	1.27	**-.43**	**-.56**
Disruptief gedrag	6	3.73	.94	9	4.09	.80	2.85	1.27	**-.41**	**.79**
Positieve groepsdynamiek	6	2.63	.80	9	3.50	1.01	3.72	.93	**-.95**	**-1.26**
Leeratmosfeer in de klas	6	1.71	.19	9	1.78	.49	2.89	1.15	**-.19**	**-1.43**
Groei in de klas	6	3.10	.97	8	4.48	.76	3.56	1.12	**-1.58**	**-.44**
Totaal leerklimaat	6	2.91	.36	8	3.58	.43	3.37	.54	**-1.69**	**-1.00**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	5	3.35	1.13	8	2.78	1.06	3.88	1.05	**.52**	**-.49**
Ander fysieke veiligheid	0	-	-	9	2.72	.42	2.51	.60	**-**	**-**
Veilige atmosfeer	5	2.29	.54	9	3.19	.58	3.48	1.00	**-1.61**	**-1.48**
Totaal veiligheid	0	-	-	8	2.99	.25	3.57	.60	**-**	**-**

Tabel 4b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Bruin

Klas Bruin (*n* = 6)			
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	6	5.4	1.02
Wat je hier leert	6	6.2	2.11
De sfeer in de klas	6	3.5	1.64
Eerlijkheid in de klas	6	2.0	.89
De regels in de klas	6	4.8	2.79
De veiligheid op school	6	5.0	2.97

Tabel 4c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Bruin

	Klas Bruin (*n* = 6)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ze moet strenger zien • hij legt het goed uit • te weinig aandacht voor de leerlingen, het duurt te lang
Wat je hier leert	• strenger voor dingen • je leert veel dingen
De sfeer in de klas	• druk • er is vaak discussie • soms is het druk, maar soms ook niet
De eerlijkheid in de klas	• iedereen liegt • soms wordt er veel gelogen, waardoor het geen leuke grapje zijn
De regels in de klas	• strenger • ze zijn wel goed
Veiligheid op school	• de mediators helpen je daar goed mee • soms wordt je bedreigd en soms pakken ze wat af

Tabel 5a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Rood in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 10) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Rood (*n* = 10)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***D M2***	***d Schreuder College***
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	10	5.00	-	10	4.94	.13	3.73	1.27	**.65**	**1.41**
Disruptief gedrag	10	1.24	.63	10	1.76	.70	2.85	1.27	**-.78**	**-1.61**
Positieve groepsdynamiek	10	4.90	.13	10	4.65	.44	3.72	.93	**.77**	**1.78**
Leeratmosfeer in de klas	10	4.48	.79	10	4.10	.66	2.89	1.15	**.52**	**1.61**
Groei in de klas	10	4.84	.35	10	4.82	.33	3.56	1.12	**.06**	**1.54**
Totaal leerklimaat	10	4.04	.09	10	4.03	.17	3.37	.54	**.07**	**1.73**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	10	4.53	.52	10	4.40	.44	3.88	1.05	**.27**	**.78**
Ander fysieke veiligheid	9	2.67	.74	10	3.25	.70	2.51	.60	**-.81**	**.24**
Veilige atmosfeer	10	4.90	.27	10	4.80	.23	3.48	1.00	**.40**	**1.94**
Totaal veiligheid	9	4.23	.30	10	4.28	.21	3.57	.60	**-.19**	**1.39**

Tabel 5b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Rood

	Klas Rood (*n* = 10)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	10	10.0	-
Wat je hier leert	10	9.6	.70
De sfeer in de klas	10	9.4	1.07
Eerlijkheid in de klas	10	8.7	1.64
De regels in de klas	10	9.6	1.26
De veiligheid op school	10	7.7	1.70

Tabel 5c
Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Rood

Klas Rood (*n* = 10)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• omdat ik altijd geholpen word • omdat het goed voor me is • hij geeft heel goed les hij leert ons goed • ik leer meer goed ervan • omdat mijn leraar het heel goed doet • hij geeft goed les
Wat je hier leert	• om soms weet ik weet het soms al • de uitleg is gewoon te duidelijk daar leren we van • voor mij toekomst • alles • het is goed voor me toekomst
De sfeer in de klas	• omdat het soms druk is • het is hier altijd gezellig • ik heb het hier gezellig • heel gezellig • we gaan goed met elkaar om
De eerlijkheid in de klas	• het is goed • niet iedereen zegt het meteen • het is altijd eerlijk • soms lieg en andere klassen er kinderen van • iedereen is eerlijk • er word nooit gelogen
De regels in de klas	• heel goed • omdat het in de klas goed is • de regels zijn goed • gaat helemaal goed • zijn goed en duidelijk • we houden aan de regels
Veiligheid op school	• aan de andere kant van de wel minder maar aan deze kant wel goed • omdat er soms word bedreigt • bij de andere kant slaan ze jou

- ik voel me goed op deze school
- het legt er aan waar je loopt
- als de leraar er is gebeurd er niets en als hij weg is kan het fout gaan

---

Tabel 6a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Groen in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 10) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Groen (*n* = 9)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	9	3.09	.88	10	4.38	.66	3.73	1.27	**-1.66**	**-.59**
Disruptief gedrag	9	2.91	.99	10	2.86	1.09	2.85	1.27	**.05**	**.05**
Positieve groepsdynamiek	9	3.44	.94	10	3.80	.62	3.72	.93	**-.45**	**-.30**
Leeratmosfeer in de klas	9	2.53	.76	10	2.70	.98	2.89	1.15	**-.19**	**-.37**
Groei in de klas	8	3.45	1.14	10	4.58	.66	3.56	1.12	**-1.21**	**-.10**
Totaal leerklimaat	8	3.12	.43	10	3.70	.36	3.37	.54	**-1.46**	**-.51**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	9	3.94	1.30	10	3.78	1.00	3.88	1.05	**.14**	**.05**
Ander fysieke veiligheid	4	2.56	.83	10	2.95	.78	2.51	.60	**-.48**	**.07**
Veilige atmosfeer	7	2.90	.59	10	3.94	.65	3.48	1.00	**-1.68**	**-.71**
Totaal veiligheid	3	3.27	.31	10	3.63	.56	3.57	.60	**-.80**	**-.63**

Tabel 6b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Groen

	Klas Groen (*n* = 9)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	9	6.4	2.01
Wat je hier leert	9	6.7	2.61
De sfeer in de klas	9	6.3	2.12
Eerlijkheid in de klas	9	6.2	1.09
De regels in de klas	9	6.0	2.40
De veiligheid op school	9	5.9	2.42

Tabel 6c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Groen

Klas Groen (*n* = 9)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• want ze helpen je wanneer het nodig is • het is er druk in de klas • daarom • soms luisteren ze niet • niet leuk maar ze kunnen wel is helpen
Wat je hier leert	• het is wel vaak hetzelfde wat we leren op school • door deze school ben ik met alles achteruit gegaan • dat is handig voor de toekomst • deze stof is te makkelijk
De sfeer in de klas	• het is soms best wel druk • soms is het druk • het is een beetje gezellig • de [onleesbaar] mag weg
De eerlijkheid in de klas	• sommige kinderen zijn niet altijd eerlijk • soms • er zijn te veel pestkopen op school
De regels in de klas	• er word vaak naar de regels geluisterd • soms is het onduidelijk • die zijn duidelijk • erg slecht
Veiligheid op school	• er wordt wel regelmatig gevochten • soms word ik geschopt

Tabel 7a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Oranje in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 10) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Oranje (*n* = 10)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	9	3.56	.89	10	4.12	.61	3.73	1.27	**-.73**	**-.16**
Disruptief gedrag	10	3.44	1.11	10	3.12	1.05	2.85	1.27	**.30**	**.49**
Positieve groepsdynamiek	8	3.63	.64	10	3.75	.55	3.72	.93	**-.20**	**-.11**
Leeratmosfeer in de klas	10	2.20	.69	10	2.40	.53	2.89	1.15	**-.33**	**-.73**
Groei in de klas	9	3.93	.57	10	4.26	.67	3.56	1.12	**-.53**	**.42**
Totaal leerklimaat	6	3.44	.31	10	3.57	.34	3.37	.54	**-.40**	**.16**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	9	3.28	1.28	10	3.58	.46	3.88	1.05	**-.31**	**-.51**
Ander fysieke veiligheid	6	2.58	.79	10	3.03	.78	2.51	.60	**-.57**	**.10**
Veilige atmosfeer	10	3.44	.88	9	3.78	.63	3.48	1.00	**-.44**	**-.04**
Totaal veiligheid	6	3.32	.74	9	3.50	.44	3.57	.60	**-.30**	**-.37**

Tabel 7b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Oranje

	Klas Oranje (*n* = 10)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	10	7.4	2.22
Wat je hier leert	10	6.5	2.60
De sfeer in de klas	10	4.7	2.26
Eerlijkheid in de klas	10	6.6	2.08
De regels in de klas	10	7.2	2.79
De veiligheid op school	10	6.0	3.06

Tabel 7c
Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Oranje

	Klas Oranje (*n* = 10)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• soms wordt de ene kind die krijgt niks en de ander wel • er word niet vaak geholpen • gewoon
Wat je hier leert	• ik pak soms dingen mee • omdat het kan • beter Nederlands • gewoon
De sfeer in de klas	• soms is het wel gezellig in de klas • altijd lawaai nooit stil alleen pesten
De eerlijkheid in de klas	• best wel vaak is het oneerlijk • bijna geen
De regels in de klas	• het blijft gewoon hetzelfde net als andere scholen • wordt niet op de regels gelet
Veiligheid op school	• in de gang soms is het onveilig maar wel heel soms • veilig genoeg

NB. Slechts een jongere van Donkerblauw heeft deelgenomen aan het onderzoek. Om die reden kunnen er geen resultaten voor deze klas worden berekend.

Tabel 8a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Wit in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 6) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Wit (*n* = 4)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	4	4.70	.26	6	3.90	1.19	3.73	1.27	**.93**	**1.06**
Disruptief gedrag	3	2.53	.99	6	3.20	.98	2.85	1.27	**-.68**	**-.28**
Positieve groepsdynamiek	3	3.83	1.01	6	3.46	.78	3.72	.93	**.41**	**.11**
Leeratmosfeer in de klas	4	2.94	.66	6	2.00	.88	2.89	1.15	**1.21**	**.05**
Groei in de klas	4	3.95	1.02	6	3.97	.74	3.56	1.12	**-.02**	**.36**
Totaal leerklimaat	3	3.57	.24	6	3.36	.50	3.37	.54	**.54**	**.48**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	4	4.13	.32	6	4.79	.72	3.88	1.05	**-1.18**	**.32**
Ander fysieke veiligheid	1	3.00	-	6	2.75	1.03	2.51	.60	**.34**	**1.15**
Veilige atmosfeer	3	3.62	.91	6	3.21	.74	3.48	1.00	**.49**	**.15**
Totaal veiligheid	1	3.93	-	6	3.51	.62	3.57	.60	**.96**	**.85**

Tabel 8b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Wit

Klas Wit (*n* = 4)			
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	4	8.5	1.29
Wat je hier leert	4	6.0	1.41
De sfeer in de klas	4	6.5	2.89
Eerlijkheid in de klas	4	5.8	3.69
De regels in de klas	4	6.5	2.52
De veiligheid op school	4	5.4	3.94

Tabel 8c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Wit

	Klas Wit (*n* = 4)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ligt er aan welke bui ik zit • ze doet haar best wel hoor • ze help mij met mij toekomst voucher die ik niet goed begrijp
Wat je hier leert	• want meeste is herhaling • genoeg. Grammatica engels wiskunde
De sfeer in de klas	• gezellig • kan het alleen goed vinden met mijn mentrix • af en toe druk waar ik zelf ook druk van word
De eerlijkheid in de klas	• niemand liegt • eigenlijk een nul maar die stond nergens • vaak smoesjes over telefoneren
De regels in de klas	• want som ben ik er niet mee eens • niemand houd zich eraan (ze zijn er wel) • geen commentaar
Veiligheid op school	• ze kunnen geen veiligheid bieden • geen commentaar

NB. Slechts twee jongeren van Roze hebben deelgenomen aan het onderzoek. Om die reden kunnen er geen resultaten voor deze klas worden berekend.

Tabel 9a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Turquoise in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 8) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Turquoise (n = 9)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	9	4.62	.44	8	4.65	.51	3.73	1.27	**-.06**	**.94**
Disruptief gedrag	9	2.73	1.16	7	2.74	.91	2.85	1.27	**-.01**	**-.10**
Positieve groepsdynamiek	9	3.72	.96	7	3.75	.84	3.72	.93	**-.03**	**.00**
Leeratmosfeer in de klas	9	3.28	.96	8	3.41	.76	2.89	1.15	**-.15**	**.37**
Groei in de klas	9	4.33	.73	8	4.38	.56	3.56	1.12	**-.08**	**.81**
Totaal leerklimaat	9	3.76	.42	7	3.80	.30	3.37	.54	**-.11**	**.81**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	9	4.25	.54	8	3.97	.88	3.88	1.05	**.38**	**.44**
Ander fysieke veiligheid	4	2.69	.38	8	3.00	.99	2.51	.60	**-.41**	**.36**
Veilige atmosfeer	9	4.08	.42	7	3.94	.72	3.48	1.00	**.24**	**.78**
Totaal veiligheid	4	3.92	.22	7	3.63	.70	3.57	.60	**.56**	**.77**

Tabel 9b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Roze

Klas Turquoise (n = 9)			
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	9	8.0	2.12
Wat je hier leert	9	7.0	1.87
De sfeer in de klas	9	7.9	1.62
Eerlijkheid in de klas	9	7.1	1.45
De regels in de klas	9	8.6	1.51
De veiligheid op school	9	6.9	2.32

Tabel 9c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Turquoise

	Klas Turquoise (*n* = 9)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• als je vragen hebt krijg je antwoordt • wij doen heel veel klassikaal • doen ze goed • goed les geeft en uitleg
Wat je hier leert	• de methodes vind ik heel makkelijk • je leert te weinig • goede dingen voor later • wat ik leer heb ik later wat aan
De sfeer in de klas	• gezellig • er woord veel gepest en geslagen • soms druk
De eerlijkheid in de klas	• zijn niet altijd eerlijk • soms liegen mensen wel veel • niet iedereen
De regels in de klas	• als je je niet aan de regels houdt word je weggestuurd • er hadden wat meer regels bij mogen komen • bijna niemand houdt zich eraan • moeten wij naar luisteren
Veiligheid op school	• er word soms met de dood bedreigt • ik voel me veilig

Tabel 10a
Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Oker in Vergelijking met de het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Oker (*n* = 5)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d M2***	***d Schreuder College***
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	5	3.08	1.27	-	-	-	3.73	1.27	**-**	**-.51**
Disruptief gedrag	5	2.64	1.68	-	-	-	2.85	1.27	**-**	**-.14**
Positieve groepsdynamiek	5	4.15	.74	-	-	-	3.72	.93	**-**	**.51**
Leeratmosfeer in de klas	5	2.95	1.70	-	-	-	2.89	1.15	**-**	**.04**
Groei in de klas	5	2.48	.82	-	-	-	3.56	1.12	**-**	**-1.10**
Totaal leerklimaat	5	3.02	.44	-	-	-	3.37	.54	**-**	**-.71**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	5	4.60	.42	-	-	-	3.88	1.05	**-**	**.90**
Ander fysieke veiligheid	4	2.69	.94	-	-	-	2.51	.60	**-**	**.23**
Veilige atmosfeer	5	2.94	.84	-	-	-	3.48	1.00	**-**	**-.58**
Totaal veiligheid	4	3.30	.78	-	-	-	3.57	.60	**-**	**-.39**

Tabel 10b
Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Oker

	Klas Oker (*n* = 5)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	5	5.6	2.97
Wat je hier leert	5	2.2	2.17
De sfeer in de klas	5	6.6	3.36
Eerlijkheid in de klas	4	4.8	4.35
De regels in de klas	5	4.4	3.78
De veiligheid op school	5	5.4	3.51

Tabel 10c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Oker

	Klas Oker (*n* = 5)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ze helpen je met een probleem • goed
Wat je hier leert	• je leert niet veel als je dingen al begrijpt en dat je geen diploma krijgt • ik leer niks
De sfeer in de klas	• het is gewoon goed • gaat wel
De eerlijkheid in de klas	• iedereen is eerlijk in de klas • niemand zegt de waarheid
De regels in de klas	• iedereen houdt eraan • niemand houdt zich eraan
Veiligheid op school	• het is veilig op school • beetje veilig

Tabel 11a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Zwart in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 7) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Zwart (*n* = 6)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	6	3.73	1.65	7	3.83	1.59	3.73	1.27	**-.06**	**.00**
Disruptief gedrag	5	1.92	1.31	7	1.89	.71	2.85	1.27	**.03**	**-.72**
Positieve groepsdynamiek	6	3.75	.65	7	4.36	.57	3.72	.93	**-1.00**	**.04**
Leeratmosfeer in de klas	6	2.46	1.19	7	2.82	.95	2.89	1.15	**-.33**	**-.37**
Groei in de klas	6	2.93	.99	7	3.14	.89	3.56	1.12	**-.22**	**-.60**
Totaal leerklimaat	5	2.86	.59	7	3.17	.49	3.37	.54	**-.57**	**-.90**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	5	4.20	.57	7	4.46	.51	3.88	1.05	**-.48**	**.38**
Ander fysieke veiligheid	5	2.05	.11	6	3.79	.49	2.51	.60	**-4.90**	**-1.07**
Veilige atmosfeer	6	3.31	1.16	6	3.43	1.05	3.48	1.00	**-.11**	**-.16**
Totaal veiligheid	5	3.13	.69	5	3.75	.45	3.57	.60	**-1.06**	**-.68**

Tabel 11b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Zwart

	Klas Zwart (*n* = 6)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	6	7.2	2.56
Wat je hier leert	6	4.8	1.94
De sfeer in de klas	6	5.8	2.14
Eerlijkheid in de klas	6	5.5	2.88
De regels in de klas	6	6.0	2.37
De veiligheid op school	6	6.5	2.35

Tabel 11c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Zwart

	Klas Zwart (*n* = 6)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• Ze luisteren niet ze beginnen net als de leerlingen te worden • ze hebben de leerlingen niet onder controle • ze een goed leraar ze help graag
Wat je hier leert	• ik leer dingen die ik al weet • niks • beetje niet alles
De sfeer in de klas	• is niet altijd leuk probeer er het beste van te maken • wel gezellig maar niet altijd • niet zou goed
De eerlijkheid in de klas	• niet iedereen is loyaal naar elkaar • soms verschilt per persoon • niet iedereen is eerlijk
De regels in de klas	• ik heb ze zelf opgesteld samen met de juf • niet iedereen houdt zich er aan • niet iedereen houdt zich aan he regel
Veiligheid op school	• ik voel me veilig ik weet niet hoe een ander daar over denkt • je weet nooit of je veilig • weet maar nooit

Tabel 12a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Lime in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 3) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Lime (*n* = 7)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	6	2.50	.82	3	4.73	.31	3.73	1.27	**-3.60**	**-1.15**
Disruptief gedrag	7	3.60	1.12	3	3.33	1.03	2.85	1.27	**.25**	**.63**
Positieve groepsdynamiek	6	3.08	1.01	3	3.42	.95	3.72	.93	**-.35**	**-.66**
Leeratmosfeer in de klas	7	1.96	.64	3	1.92	.63	2.89	1.15	**.06**	**-1.00**
Groei in de klas	6	2.60	.79	3	4.47	.50	3.56	1.12	**-2.83**	**-.99**
Totaal leerklimaat	4	2.67	.29	3	3.65	.51	3.37	.54	**-2.36**	**-1.62**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	7	3.64	1.68	3	4.25	.75	3.88	1.05	**-.47**	**-.17**
Ander fysieke veiligheid	0	-	-	3	2.92	.72	2.51	.60	**-**	**-**
Veilige atmosfeer	5	2.57	.53	3	3.38	.22	3.48	1.00	**-2.00**	**-1.14**
Totaal veiligheid	0	-	-	3	3.49	.38	3.57	.60	**-**	**-**

Tabel 12b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Lime

	Klas Lime (*n* = 7)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	7	5.4	1.72
Wat je hier leert	7	4.6	2.50
De sfeer in de klas	7	5.2	1.29
Eerlijkheid in de klas	7	4.3	2.69
De regels in de klas	7	5.4	2.88
De veiligheid op school	7	3.7	1.98

Tabel 12c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Lime

	Klas Lime (*n* = 7)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ik word goed geholpen • hij luistert niet goed, praat door je heen • ze helpen wel maar t lijkt soms alsof hun niet boeit • het duurt lang en is niet van toepassing en niet nuttig zo als ik het nu ervaar • ze zijn niet aan het helpen
Wat je hier leert	• niks • de lessen zijn goed maar ons docent kan beter uitleggen • je krijgt les als de basis school dus je komt niet vooruit • ze leren ons basisschool dingen
De sfeer in de klas	• het is vaak druk • soms wordt er gepest of uitgedaagd • soms leuk soms kan het erg zijn irritant • het is heel onrustig • omdat iedereen elkaar uitscheld
De eerlijkheid in de klas	• ze zijn eerlijk • wordt soms de waarheid vertelt, maar soms niet • niemand is niet altijd eerlijk als er spullen gestolen worden • iedereen liegt
De regels in de klas	• we bespreken ze • niemand houd hier aan de regels • de regels heeft geen nut is net al naar een kind van 8 jaar die het nog moet leren • niemand houdt zich eraan
Veiligheid op school	• kinderen nemen mes mee • sommige lopen met messen en soms wordt er geslagen • het is niet veilig iedereen loopt met een mes op zak • iedereen heeft schijt

Tabel 13a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Grijs in Vergelijking met de voorgaande meting (n = 7) en het Totale Schreuder College (n = 96)

	Klas Grijs (*n* = 8)									
Schaal	*n M3*	*M M3*	*SD M3*	*n M2*	*M M2*	*SD M2*	*M Schreuder College*	*SD Schreuder College*	***d* M2**	***d* Schreuder College**
Leerklimaat										
Ondersteuning docent	8	4.63	.46	7	4.77	.41	3.73	1.27	**-.32**	**.94**
Disruptief gedrag	8	2.45	.58	7	2.09	.66	2.85	1.27	**.58**	**-.41**
Positieve groepsdynamiek	8	3.81	.81	7	4.29	1.06	3.72	.93	**-.51**	**.10**
Leeratmosfeer in de klas	8	3.38	.78	7	3.61	.94	2.89	1.15	**-.27**	**.50**
Groei in de klas	7	4.03	.95	7	4.57	.51	3.56	1.12	**-.71**	**.45**
Totaal leerklimaat	7	3.71	.36	7	3.86	.40	3.37	.54	**-.39**	**.74**
Veiligheid										
Eigen fysieke veiligheid	8	3.63	.53	7	4.29	.37	3.88	1.05	**-1.44**	**-.30**
Ander fysieke veiligheid	7	2.43	.35	6	3.33	.47	2.51	.60	**-2.17**	**-.16**
Veilige atmosfeer	8	4.02	.55	7	4.59	.27	3.48	1.00	**-1.32**	**.67**
Totaal veiligheid	7	3.43	.37	6	4.12	.21	3.57	.60	**-2.29**	**-.28**

Tabel 13b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Grijs

	Klas Grijs (*n* = 8)		
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	8	8.8	.71
Wat je hier leert	8	7.5	1.41
De sfeer in de klas	8	7.8	1.60
Eerlijkheid in de klas	8	7.0	1.60
De regels in de klas	8	8.4	1.06
De veiligheid op school	8	7.0	1.85

Tabel 13c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Grijs

	Klas Grijs (*n* = 8)
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• je krijgt goed uitleg • als ik iets niet snap legt altijd precies uit. • gewoon • licht er aan • het wordt goed uitgelegd zodat ik het gelijk snap
Wat je hier leert	• meeste dingen weet ik al. het mag wat hoger • gewoon • het is allemaal best goed • goed
De sfeer in de klas	• is best wel rustig • soms ruzie om niks. Sfeer was vroeger beter • omdat het goed gaat • het is wel anders geweest • vaak wat ruzies en meningsverschillen
De eerlijkheid in de klas	• af en toe liegen schoolgenoten • Soms onterecht beschuldigd • gewoon • dat is niet zo goed • vaak wordt alles wel eerlijk gezegd • iedereen moet eerlijk zijn van de mentor
De regels in de klas	• we houden ons aan de regels • goed • gewoon • dat is best goed • zijn duidelijk
Veiligheid op school	• soms wordt er bedreigd maar dat wordt opgelost • taxi's • soms is het veilig • is wel oke sommige lopen met messen en soms wordt er geslagen • het is niet veilig iedereen loopt met een mes op zak • iedereen heeft schijt

Bijlage 2 - Tabellen Werkklimaat

Tabel 14a: *Gemiddelde scores en standaarddeviaties van de medewerkers op de elementen van het werkklimaat binnen het Schreuder College (n = 15) in vergelijking met de meting van april 2014 (docenten) en de referentiegroep (n = 154)*

Werkklimaatschalen	*n*	*M*	*SD*	*M Meting 2014*	*SD Meting 2014*	*M Ref. groep*	*SD Ref. groep*	***d Meting 2014***	***d Ref. Groep***
Contractvervulling									
Sociaal emotionele contract-vervulling	15	4.31	.67	-	-	3.91	.62	**-**	**.62**
Ontwikkelingscontractvervul-ling	14	3.29	1.16	-	-	2.78	.99	**-**	**.47**
Economische contractver-vulling	10	3.53	1.05	-	-	2.78	.90	**-**	**.77**
Inrolverplichtingen	15	4.59	.50	-	-	4.50	.42	**-**	**.19**
Extrarolverplichtingen	10	4.19	.55	-	-	4.31	.54	**-**	**-.22**
Proctief gedrag	14	4.54	.57	-	-	4.66	.41	**-**	**-.24**
Toekomstperspectief	11	3.15	1.28	-	-	2.88	.95	**-**	**.24**
Leiderschap schoolleider									
Passief leiderschap	11	1.89	.71	1.71	.62	2.32	.92	**.27**	**-.52**
Controlerend leiderschap	13	4.42	.70	4.15	.87	3.61	.85	**.34**	**1.04**
Inspirerend leiderschap	12	3.98	.96	3.88	.64	3.78	.79	**.12**	**.23**
Leiderschap gedragswetenschapper									
Passief leiderschap	13	2.29	.63	2.08	.74	2.55	.72	**.31**	**-.38**
Controlerend leiderschap	13	3.73	.73	3.48	1.20	3.15	.95	**.25**	**.68**
Inspirerend leiderschap	10	3.50	.77	3.41	.88	3.31	.75	**.11**	**.25**
Team functioneren									
Positief team functioneren	15	4.09	.79	3.35	.74	3.64	.75	**.97**	**.58**
Negatief team functioneren	12	2.85	.67	2.92	1.20	3.08	.69	**-.07**	**-.34**
Werkmotivatie									
Tevredenheid	15	4.51	.51	4.15	.73	4.18	.60	**.57**	**.59**
Betrokkenheid	15	4.66	.56	4.53	.54	4.62	.39	**.24**	**.08**
Werkdruk	15	3.90	.82	3.52	.77	3.78	.63	**.48**	**.16**
Werkomgeving	14	4.05	.67	-	-	3.66	.64	**-**	**.60**
Organisatiecultuur	15	4.19	.56	-	-	3.69	.59	**-**	**.87**
Gedeelde visie	15	4.16	.71	-	-	3.91	.76	**-**	**.34**
Commitment	15	3.82	.97	-	-	3.36	.76	**-**	**.53**
Probleemoplossend	14	4.25	.71	-	-	3.81	.58	**-**	**.68**
Vermijdend	14	2.64	1.17	-	-	1.88	.78	**-**	**.76**

Toegeeflijk	14	3.74	.81	-	-	-	-	-	-

Tabel 14b
Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen op het Schreuder College volgens de medewerkers

Schreuder College (*n* = 15)			
Elementen van het leerklimaat	*n*	*M*	*SD*
De ondersteuning die de leerlingen krijgen van de schoolmedewerkers	6	7.0	.89
In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang	5	6.4	.89
De sfeer op school	6	7.3	.42
Structuur op school	5	6.8	.84
Flexibiliteit op de school	6	7.0	.89
Mate van afwezigheid van repressie in de school	5	6.8	.84

Tabel 14c
Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Medewerkers (n = 15) aan het leerklimaat

Vraag	Toelichting
De ondersteuning die de leerlingen krijgen van de schoolmedewerkers	• Docenten doen hun best binnen de mogelijkheden. Er is veel meer mogelijk. Te denken aan therapie.
In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang	• Therapie. RT.
De sfeer op school	• Meer speelmogelijkheden (buiten) voor de kinderen en oefenen met sociaal gewenst gedrag in vrijere situaties.
Structuur op school	• Enerzijds streng zijn en anderzijds begrip hebben voor hun onvermogen.
Flexibiliteit op de school	• Zolang we een school zijn met te weinig middelen, zal het aanmodderen blijven.
Mate van afwezigheid van repressie in de school	• Repressie blijft nodig. Daarnaast mogelijkheden bieden met de mogelijkheden die we wél hebben.
De veiligheid op school voor de leerlingen	• Raddraaiers hebben soms te lang vrij spel.

De veiligheid op school voor uzelf en uw collega's	• Fysieke veiligheid OK. Veiligheid binnen de organisatie??????